

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
«__» _____ 20__ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

на тему:

**«Інноваційні підходи до підвищення конкурентоспроможності
фермерських господарств (на прикладі ФГ «ВАЛ», с.Іванівка,
Новоукраїнський район, Кіровоградська область)»**

«Innovative approaches to improving the competitiveness of farms»

Виконав здобувач вищої освіти
2м курсу, групи ЕА23м-1,4 ОПП
«Економіка агробізнесу та
агротрейдинг»
спеціальності 051 «Економіка»
_____ Мармаза А.М.
«__» _____ 20__ р.

Керівник роботи: к.е.н., доцент
_____ Михайло Рутинський
«__» _____ 20__ р.

Рецензент: к.е.н., доцент
_____ Ольга Кіріченко

м. Кропивницький

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет Економічний
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма: Економіка агробізнесу та агротрейдинг

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки,
підприємництва та
готельно-ресторанної справи

(підпис)

(наук. ступінь, вч. звання, ім'я та прізвище)

« _____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мармаза Андрій Миколайович

(прізвище, ім'я та по-батькові)

1. Тема роботи «Інноваційні підходи до підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств (на прикладі ФГ «ВАЛ», с. Іванівка, Новоукраїнський район, Кіровоградська область)».
2. Керівник роботи: Рутинський Михайло Йосипович, к.г.н., доцент.
3. Строк подання роботи до захисту.
4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи. є дослідження та обґрунтування сучасних інноваційних підходів, спрямованих на підвищення ефективності та конкурентоспроможності фермерських господарств, а також розробка практичних рекомендацій для їх впровадження на прикладі ФГ «ВАЛ». Завдання: Дослідити інноваційні підходи до підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств та розробити рекомендації для їх впровадження у ФГ «ВАЛ» Дослідити інноваційні підходи, які застосовуються у фермерських господарствах для підвищення конкурентоспроможності. Розробити рекомендації щодо впровадження інновацій у ФГ «ВАЛ» для підвищення його конкурентних переваг.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Ознайомлення з літературними джерелами		
2.	Написання вступу та першого розділу «Теоретичні основи конкурентоспроможності фермерських господарств»		
3.	Написання другого розділу «Аналіз господарської діяльності ФГ «ВАЛ»		
4.	Написання третього розділу «Інноваційні підходи до підвищення конкурентоспроможності ФГ «ВАЛ»		
5.	Оформлення кваліфікаційної роботи		
6.	Перевірка кваліфікаційної роботи на унікальність та виявлення академічного плагіату		
7.	Підготовка ілюстративного матеріалу, отримання відгуку наукового керівника, зовнішньої рецензії, підготовка до захисту		

Дата видачі завдання

«__» _____ 202__ р.

Керівник роботи _____ Рутинський М.Й.
(підпис)

Завдання прийняте до виконання

«__» _____ 202__ р.

Здобувач _____ Мармаза А.М.
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Мармаза А.М. Інноваційні підходи до підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств (на прикладі ФГ «ВАЛ», с. Іванівка, Новоукраїнський район, Кіровоградська область): Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за ОПП «Економіка агробізнесу та агротрейдинг» зі спеціальності 051 «Економіка» / Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький, 2024. 93 с.

Дослідження теми дипломної роботи спрямоване на аналіз теоретичних аспектів конкурентоспроможності, вивчення господарської діяльності ФГ «ВАЛ» та розробку практичних рекомендацій щодо впровадження інноваційних рішень.

Перший розділ присвячено теоретичним основам конкурентоспроможності фермерських господарств. Розкрито сутність поняття конкурентоспроможності, теоретичні підходи до її оцінки, роль інновацій у підвищенні ефективності господарської діяльності.

У другому розділі проведено аналіз господарської діяльності ФГ «ВАЛ». Надано організаційну характеристику господарства, оцінено його внутрішнє та зовнішнє середовище, виявлено чинники, які впливають на конкурентоспроможність господарства.

Третій розділ зосереджено на інноваційних підходах до підвищення конкурентоспроможності ФГ «ВАЛ». Досліджено можливості впровадження технологічних інновацій, управлінських та маркетингових рішень. Запропоновано стратегії залучення інвестицій та партнерства для інноваційного розвитку фермерського господарства.

Ключові слова: конкурентоспроможність, фермерські господарства, інновації, технологічні рішення, управлінські інновації, маркетингові інновації, інвестиції, агропромисловий сектор.

ANNOTATION

Marmaza A.M. Innovative approaches to increasing the competitiveness of farms (on the example of FG «VAL», Ivanivka village, Novoukrainskyi district, Kirovohrad region): Qualification work for the second (master's) level of higher education under the OPP «Economics of agribusiness and agrotrading» in specialty 051 «Economics» / Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi, 2024. 93 pages.

The study of the thesis focuses on analyzing the theoretical aspects of competitiveness, examining the economic activities of FG «VAL», and developing practical recommendations for implementing innovative solutions.

The first chapter is dedicated to the theoretical foundations of the competitiveness of farms. It reveals the essence of the concept of competitiveness, theoretical approaches to its assessment, and the role of innovations in improving economic efficiency.

The second chapter analyzes the economic activities of FG «VAL». It provides an organizational description of the farm, assesses its internal and external environment, and identifies factors affecting the farm's competitiveness.

The third chapter focuses on innovative approaches to increasing the competitiveness of FG «VAL». It examines the possibilities of implementing technological innovations, managerial, and marketing solutions. Strategies for attracting investments and partnerships for the innovative development of the farm are proposed.

Keywords: competitiveness, farms, innovations, technological solutions, managerial innovations, marketing innovations, investments, agro-industrial sector.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ.....	7
1.1. Сутність конкурентоспроможності: теоретичні підходи	7
1.2. Роль інновацій у підвищенні конкурентоспроможності	15
1.3. Стан та проблеми конкурентоспроможності фермерських господарств в Україні	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «ВАЛ»	30
2.1. Організаційна характеристика ФГ «ВАЛ».....	30
2.2. Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища ФГ «ВАЛ»	36
РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФГ «ВАЛ»	52
3.1. Впровадження технологічних інновацій на ФГ «ВАЛ».....	52
3.2. Управлінські та маркетингові інновації ФГ «ВАЛ».....	65
3.3. Інвестиції та партнерство для інноваційного розвитку.....	72
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Актуальність теми дослідження «Інноваційні підходи до підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств (на прикладі ФГ «ВАЛ»)» обумовлена сучасними економічними реаліями, які вимагають адаптації фермерських господарств до нових умов функціонування.

Сільське господарство є стратегічно важливою галуззю економіки, що забезпечує продовольчу безпеку країни, створення робочих місць та експортний потенціал. У зв'язку з глобалізацією, змінами клімату та економічними викликами, фермерські господарства стикаються з низкою проблем, серед яких: підвищення собівартості продукції, нестача інвестицій, технологічна відсталість і необхідність адаптації до ринкових тенденцій.

У цьому контексті впровадження інноваційних підходів є необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств. Інновації дозволяють оптимізувати витрати, підвищити ефективність виробництва, забезпечити сталий розвиток і підвищити привабливість продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

На прикладі фермерського господарства «ВАЛ» дослідження демонструє практичну значущість і результативність інноваційних заходів, таких як впровадження сучасних агротехнологій, використання цифрових платформ для управління виробничими процесами, диверсифікація продукції та розвиток екологічного сільського господарства.

Метою кваліфікаційної роботи «Інноваційні підходи до підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств (на прикладі ФГ «ВАЛ»)» є дослідження та обґрунтування сучасних інноваційних підходів, спрямованих на підвищення ефективності та конкурентоспроможності фермерських господарств, а також розробка практичних рекомендацій для їх впровадження на прикладі ФГ «ВАЛ».

Оцінка рівня конкурентоспроможності господарства здійснюватиметься на основі застосування відповідних методик і показників.

Це допоможе встановити реальну позицію ФГ «ВАЛ» у порівнянні з конкурентами, а також виявити резерви для підвищення ефективності.

На основі отриманих результатів буде розроблено рекомендації щодо впровадження інноваційних підходів у діяльність ФГ «ВАЛ». Ці рекомендації сприятимуть оптимізації виробничих процесів, зменшенню витрат, розширенню ринків збуту та зміцненню позицій господарства.

Предметом дослідження у кваліфікаційній роботі є сучасні підходи, методи та інструменти, які використовуються для підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств в умовах ринкової економіки, зокрема інноваційні технології, управлінські рішення та організаційні механізми.

Об'єктом дослідження виступає фермерське господарство «ВАЛ» разом із його інфраструктурними складовими, такими як матеріально-технічна база, логістичні системи, інформаційно-комунікаційні технології, а також організаційні та управлінські елементи, які забезпечують ефективне функціонування підприємства.

Фермерське господарство «ВАЛ» виступає *базою дослідження* для кваліфікаційної роботи. Воно надає актуальні дані та інформацію для аналізу, включаючи економічні показники, організаційну структуру, матеріально-технічну базу, діючі логістичні системи та впроваджені інформаційно-комунікаційні технології. Ця інформація є основою для оцінки поточного стану господарства, ідентифікації ключових проблем та розробки практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

Методами дослідження, використаними у кваліфікаційній роботі, є загальнонаукові та спеціальні підходи. Зокрема, застосовано аналіз і синтез для систематизації теоретичних знань та вивчення ключових аспектів конкурентоспроможності фермерських господарств. Метод порівняння використано для аналізу показників діяльності фермерських господарств та визначення їх сильних і слабких сторін. Економіко-статистичні методи дали змогу провести оцінку фінансових та виробничих показників господарства, а

метод моделювання допоміг прогнозувати вплив інноваційних підходів на ефективність його діяльності. Крім того, застосовано методи експертного оцінювання для визначення актуальних проблем та перспектив розвитку ФГ «ВАЛ», а також графічний метод для наочного представлення результатів дослідження.

Результати кваліфікаційної роботи «Інноваційні підходи до підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств (на прикладі ФГ «ВАЛ»)» включають теоретичні, аналітичні та практичні напрацювання.

По-перше, визначено ключові теоретичні аспекти конкурентоспроможності фермерських господарств, проаналізовано фактори, що впливають на її рівень, та обґрунтовано значення інноваційних підходів у сучасних умовах.

По-друге, проведено глибокий аналіз діяльності ФГ «ВАЛ», включаючи оцінку його економічних показників, організаційної структури, матеріально-технічної бази, логістичних систем і впроваджених інформаційно-комунікаційних технологій. Виявлено основні проблеми, такі як недостатня ефективність використання ресурсів, низький рівень автоматизації процесів та обмежений доступ до сучасних технологій.

По-третє, розроблено практичні рекомендації для підвищення конкурентоспроможності господарства. Зокрема, запропоновано впровадження інноваційних технологій у виробничі процеси, автоматизацію управлінських функцій за допомогою цифрових платформ, модернізацію логістичної системи та розширення асортименту продукції через перехід до екологічного виробництва.

Отримані результати мають практичне значення для подальшого вдосконалення діяльності ФГ «ВАЛ» та можуть бути використані як модель для інших фермерських господарств.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг – 93 сторінка загального змісту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

1.1. Сутність конкурентоспроможності: теоретичні підходи

Сільськогосподарське підприємство є ключовим елементом аграрного сектора, який забезпечує продовольчу безпеку та сприяє економічному зростанню. Це складна система, що поєднує виробничі процеси, інфраструктурні ресурси, технологічні рішення та управлінські підходи. У сучасних умовах сільське господарство виконує не лише економічну, а й соціальну та екологічну функції, що робить його важливим компонентом сталого розвитку.

Сільськогосподарське підприємство функціонує як система, що вимагає не лише ефективного виробничого потенціалу, а й добре розвиненої інфраструктури. Інфраструктура — це сукупність різноманітних форм, методів, процесів, споруд і комунікацій, які забезпечують умови для сталого функціонування економічної, соціальної, екологічної та інших сфер життєдіяльності суспільства. Вона є основою для відтворення і подальшого розвитку господарства [1].

Інфраструктурна система включає техніко-технологічні, організаційні, соціальні та комунікаційні взаємозв'язки між усіма її елементами. Цей комплекс створює сприятливі умови для підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Інфраструктура являє собою систему обслуговуючих господарств, установ та виробництв, які сприяють раціональному використанню ресурсів і забезпечують оптимальний розвиток і територіальну організацію виробничих сил, а також високий рівень життя населення і збереження навколишнього середовища [2].

Конкурентоспроможність залежить від того, наскільки ефективно підприємство інтегрує інфраструктурні складові у свої виробничі й організаційні процеси. Наприклад, сучасна транспортна система та цифрові

комунікації сприяють швидшому доступу до ринків збуту, зниженню логістичних витрат і підвищенню привабливості продукції для споживачів. Водночас інноваційні технології, автоматизація виробництва та підтримка соціальної інфраструктури забезпечують стабільний розвиток підприємства і його адаптацію до змін у ринковому середовищі [6].

Гармонійна взаємодія виробничого комплексу та розвиненої інфраструктури є запорукою ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Конкурентоспроможність є однією з ключових категорій сучасної економіки та управління, яка визначає здатність суб'єкта ефективно функціонувати в умовах ринкової конкуренції. У загальному розумінні конкурентоспроможність трактується як сукупність характеристик об'єкта (продукту, підприємства, галузі або країни), що забезпечують його переваги над аналогами у задоволенні потреб споживачів або досягненні інших цілей.

Конкурентоспроможність об'єкта характеризується його здатністю відповідати вимогам ринку та ефективно протистояти конкурентам. Вона визначається рівнем задоволення потреб цільової аудиторії та створенням цінності, яка перевищує аналогічні показники конкурентів [7].

Конкурентоспроможність у контексті аграрного сектору є ключовим фактором, який визначає здатність аграрних підприємств ефективно конкурувати на внутрішньому та міжнародному ринках, задовольняти потреби споживачів та досягати своїх стратегічних цілей.

У сучасній економічній науці конкурентоспроможність є багатограним поняттям, яке вивчається в рамках різних дослідницьких напрямів. Кожен із цих напрямів охоплює певні аспекти конкурентоспроможності, що відображають її специфіку на мікро-, мезо- та макрорівнях.

Аналіз сучасних напрямків підвищення конкурентоспроможності підприємств в Україні є важливим аспектом у стратегічному управлінні, особливо в умовах викликів, пов'язаних з війною, економічною

нестабільністю та глобальними змінами. Підприємства, які прагнуть залишатися на плаву та досягати успіху, повинні розглядати кілька ключових стратегій, які сприятимуть зміцненню їхньої конкурентоспроможності [8].

За визначенням ряду дослідників, конкурентоспроможність є системним поняттям, яке охоплює не лише характеристики об'єкта, але й зовнішні фактори, такі як ринкова кон'юнктура, стан економічного середовища та інші. конкурентоспроможність – це багатогранне поняття, яке з плином часу набуває все більшої складності. Воно охоплює не лише внутрішні характеристики підприємства, а й зовнішні фактори, які впливають на його діяльність.

Один з найвідоміших теоретиків менеджменту, Портер розглядає конкурентоспроможність як здатність підприємства створювати і утримувати конкурентні переваги в довгостроковій перспективі. Він виділяє п'ять сил Портера, які впливають на конкурентоспроможність компанії: загроза нових конкурентів, інтенсивність конкуренції серед існуючих фірм, загроза появи замінників, торгова влада постачальників та торгова влада покупців [9].

Маркетинговий гуру Філіп Котлер визначає конкурентоспроможність як здатність підприємства задовольняти потреби споживачів краще за конкурентів. Він підкреслює важливість маркетингу у формуванні конкурентних переваг.

Джеймс Андерсон автор концепції «довгого хвоста» стверджує, що конкурентоспроможність сучасних компаній залежить від їхньої здатності задовольняти потреби нішевих сегментів ринку, які раніше були недоступні для масового виробництва

Ігор Кадирус український економіст, який у своїх працях детально аналізує фактори, що впливають на конкурентоспроможність українських підприємств. Він підкреслює важливість інновацій, якості управління та адаптації до змін зовнішнього середовища.

Дослідник Олександр Амоша: в галузі економіки підприємства, який вивчає проблеми формування та підтримки конкурентних переваг

українських підприємств. Він акцентує увагу на ролі державної політики у стимулюванні конкурентоспроможності.

Також варто згадати роботи таких авторів, як О. Мельник, В. Андрущенко, які досліджують різні аспекти конкурентоспроможності українських підприємств у контексті глобалізації та інтеграції в світову економіку [10].

Таблиця 1.1.

Основні напрями підвищення конкурентоспроможності

Напрямок конкурентоспроможності	Основні аспекти дослідження	Методи оцінки
Конкурентоспроможність продукції	Якість продукції, співвідношення ціни та якості, унікальність продукту, сервісне обслуговування.	Аналіз споживчих уподобань, порівняльний аналіз товарів конкурентів, використання показників конкурентоспроможності продукції.
Конкурентоспроможність підприємства	Ефективність управління, фінансова стійкість, інноваційний потенціал, репутація бренду.	SWOT-аналіз, PESTEL-аналіз, оцінка фінансових показників, порівняння підприємства із конкурентами в галузі.
Конкурентоспроможність галузі	Рівень технологічного розвитку галузі, доступність ресурсів, державна підтримка, міжнародна інтеграція.	Аналіз ринкової частки галузі, вивчення рівня інвестиційної активності, порівняння галузі на міжнародному рівні.
Конкурентоспроможність національної економіки	Економічна стабільність, рівень життя населення, інноваційна активність, зовнішньоекономічні зв'язки.	Глобальний індекс конкурентоспроможності, індекс людського розвитку, аналіз позицій у міжнародних рейтингах.

Продовження таблиці 1.1

Інноваційна конкурентоспроможність	Витрати на R&D, технологічний рівень, захист інтелектуальної власності.	Порівняння інноваційної активності з конкурентами, вивчення динаміки інвестицій у R&D, аналіз технологічного потенціалу.
Конкурентоспроможність регіонів	Інфраструктура, рівень зайнятості, інвестиційна привабливість, спеціалізація регіону.	Ранжування регіонів за ключовими економічними показниками, аналіз динаміки інвестицій у регіони, порівняння регіонів за конкурентними показниками.
Екологічна конкурентоспроможність	Екологічна ефективність, "зелені" інновації, дотримання міжнародних стандартів.	Екологічний аудит діяльності підприємств, аналіз показників сталого розвитку, порівняння екологічних ініціатив у межах галузі.

Таблиця представляє структурований огляд різних аспектів конкурентоспроможності, включаючи продукцію, підприємства, галузі, національну економіку, інноваційну, регіональну та екологічну конкурентоспроможність. Кожен аспект розглядається через призму основних характеристик та методів оцінки, що дозволяє отримати комплексне уявлення про конкурентоспроможність на різних рівнях.

Ця таблиця є корисним інструментом для аналізу та оцінки конкурентоспроможності на різних рівнях, що допомагає приймати обґрунтовані рішення та розробляти стратегії для покращення конкурентних позицій.

Таблиця 1.2

Опис основних складових конкурентоздатності

Складові конкурентоздатності	Опис
Відповідність потребам ринку	Продукт чи послуга мають відповідати актуальним потребам споживачів. Здатність швидко адаптуватися до змін ринкових умов.
Якість продукції або послуги	Висока якість є базовим показником конкурентоспроможності, що забезпечує довіру споживачів. Надійність, довговічність, функціональність та відповідність стандартам.
Цінова конкурентоспроможність	Оптимальне співвідношення ціни та якості. Можливість запропонувати споживачеві більш вигідні умови, ніж конкуренти.
Інноваційність	Використання новітніх технологій та розробок, які забезпечують унікальні характеристики продукції. Введення нових бізнес-моделей або методів обслуговування.
Репутація та імідж	Позитивний імідж компанії чи продукту сприяє формуванню довіри споживачів. Наявність сильного бренду є важливою складовою конкурентних переваг.
Ефективність управління	Рациональне використання ресурсів, оптимізація виробничих процесів. Високий рівень внутрішньої організації підприємства.
Інфраструктурна підтримка	Налагоджена система логістики, дистрибуції та обслуговування клієнтів. Гнучкість у реагуванні на запити споживачів.

Продовження таблиці 1.2

Інформаційна відкритість	Доступність інформації про продукт або послугу. Використання сучасних комунікаційних каналів для взаємодії з клієнтами.
Гнучкість та адаптивність	Здатність підприємства або продукту оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Адаптація до нових умов, таких як поява нових технологій чи зміна споживчих уподобань.

Конкурентоспроможність є однією з ключових характеристик, що визначають успіх компанії на ринку. Вона відображає здатність підприємства ефективно конкурувати з іншими учасниками ринку, задовольняти потреби споживачів та досягати своїх стратегічних цілей. Розглянемо основні аспекти конкурентоспроможності в аграрному секторі з точки зору різних теоретичних підходів [11].

Розуміння сутності конкурентоспроможності вимагає аналізу різних теоретичних підходів, кожен з яких надає унікальний погляд на це явище

1. Ресурсно-орієнтований підхід, теорія ресурсів і можливостей (Resource-Based View, RBV) стверджує, що конкурентоспроможність компанії визначається її внутрішніми ресурсами та можливостями. Ресурси, які є цінними, рідкісними, неімітованими та непідданими заміні, надають компанії конкурентну перевагу. Наприклад, унікальні технології, кваліфікований персонал, сильний бренд або ексклюзивні патенти можуть бути джерелами конкурентоспроможності.

Динамічні можливості (Dynamic Capabilities) фокусуються на здатності компанії адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі шляхом розвитку та використання динамічних можливостей, таких як інновації, навчання та зміни. Цей підхід підкреслює важливість гнучкості та адаптивності в умовах швидкозмінного ринку [12].

2. Ринково-орієнтований підхід та теорія конкурентних сил Портера розроблена Майклом Портером, який запропонував модель п'яти сил для аналізу конкурентоспроможності компанії.

Ця модель включає такі фактори:

Рисунок 1.1. Модель ринково-орієнтованого підходу

Модель ланцюга вартості допомагає компаніям ідентифікувати та аналізувати діяльність, яка створює вартість, і визначати, як ці діяльності можуть бути оптимізовані для досягнення конкурентної переваги. Ця модель включає основні та допоміжні діяльності, які сприяють створенню вартості.

3. Інституційний підхід теорія інституційної економіки розглядає вплив інституційного середовища (закони, норми, правила) на конкурентоспроможність компаній. Ефективні інститути можуть сприяти конкурентоспроможності, тоді як неефективні інститути можуть її обмежувати. Наприклад, сильна правова система та прозорі регуляторні норми можуть сприяти розвитку бізнесу [13].

4. Інноваційно-орієнтований підхід теорія інновацій стверджує, що інновації є ключовим джерелом конкурентоспроможності. Компанії, які

здатні постійно інновати та впроваджувати нові продукти, технології та бізнес-моделі, мають вищу конкурентоспроможність. Інновації можуть бути технологічними, організаційними або маркетинговими [38].

5. Соціально-економічний підхід теорія стейкхолдерів розглядає конкурентоспроможність з точки зору задоволення інтересів різних стейкхолдерів (акціонерів, працівників, клієнтів, громадськості тощо). Компанії, які здатні балансувати інтереси всіх стейкхолдерів, мають вищу конкурентоспроможність. Цей підхід підкреслює важливість соціальної відповідальності та етичного бізнесу [37].

6. Глобальний підхід теорія глобальної конкурентоспроможності аналізує конкурентоспроможність на глобальному рівні, розглядаючи фактори, такі як міжнародна торгівля, інвестиції, технологічні переходи та глобальні ланцюги вартості. Глобалізація створює нові можливості та виклики для компаній, і здатність ефективно діяти на міжнародному рівні є важливим аспектом конкурентоспроможності [36].

Аграрний сектор є однією з ключових галузей економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та зайнятість значної частини населення. Конкурентоспроможність у контексті аграрного сектору визначається здатністю аграрних підприємств ефективно конкурувати на внутрішньому та міжнародному ринках, задовольняти потреби споживачів та досягати своїх стратегічних цілей. Розглянемо основні аспекти конкурентоспроможності в аграрному секторі.

1.2. Роль інновацій у підвищенні конкурентоспроможності

Інновації є ключовим чинником забезпечення конкурентних переваг у сучасному глобальному економічному середовищі. Вони виступають джерелом економічного зростання, підвищення ефективності виробництва та створення унікальних пропозицій для ринку. Завдяки впровадженню інновацій суб'єкти господарювання здатні не лише покращувати власну конкурентоспроможність, але й формувати нові стандарти у своїй галузі [14].

Інновації у сільському господарстві відіграють ключову роль у підвищенні продуктивності, зниженні витрат та покращенні сталого розвитку. Вони охоплюють широкий спектр технологій, методів та практик, які допомагають фермерам та агробізнесу адаптуватися до змінних умов ринку та навколишнього середовища.

Технологічні інновації, прецизійне сільське господарство використання GPS, датчиків, дронів та інших технологій для точного управління сільськогосподарськими процесами. Це дозволяє оптимізувати використання ресурсів, таких як вода, добрива та пестициди. Прецизійне сільське господарство допомагає зменшити витрати та підвищити ефективність виробництва.

Автоматизація та роботизація впровадження автоматизованих систем та роботів для виконання різних сільськогосподарських завдань, таких як сіяння, збір врожаю та обробка ґрунту. Автоматизація дозволяє зменшити потребу в ручній праці та підвищити точність виконання завдань [17].

Біотехнології та генетична модифікація рослин та тварин для покращення їхніх характеристик, таких як стійкість до хвороб, посухостійкість та покращена продуктивність. Біотехнології допомагають створювати більш стійкі та продуктивні сорти рослин та породи тварин.

Агрономічні інновації такі як нові сорти та гібриди розробка нових сортів рослин, які є більш продуктивними, стійкими до хвороб та шкідників, а також адаптованими до змін клімату. Нові сорти допомагають підвищити врожайність та якість продукції.

Органічне сільське господарство та впровадження методів органічного землеробства, які зменшують використання хімічних речовин та сприяють сталому розвитку. Органічне сільське господарство допомагає зберегти ґрунт та навколишнє середовище.

Агролісомеліорація і поєднання сільського господарства з лісовими насадженнями для покращення ґрунту, збереження біорізноманіття та

збільшення продуктивності. Агролісомеліорація допомагає створити більш стійку та екологічно чисту сільськогосподарську систему.

Екологічні інновації, водозбереження, а також впровадження технологій та методів, які дозволяють ефективно використовувати водні ресурси, такі як крапельне зрошування та збір дощової води. Водозбереження допомагає зменшити витрати води та підвищити ефективність зрошування.

Енергоефективність і використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія, для забезпечення сільськогосподарських потреб. Енергоефективність допомагає зменшити витрати на енергію та знизити викиди парникових газів [18].

Зменшення викидів парникових газів. Розробка та впровадження практик, які зменшують викиди парникових газів, таких як метанових викидів від тваринництва. Зменшення викидів допомагає боротися з глобальним потеплінням та покращує екологічну стійкість.

Соціальні та економічні інновації такі як кооперативи та спільноти та створення таких спільнот для спільного використання ресурсів, обміну знаннями та підвищення економічної стійкості. Кооперативи допомагають дрібним фермерам об'єднувати зусилля та збільшувати прибуток [19].

Мікрофінансування зокрема надання доступу до фінансових ресурсів для дрібних фермерів та агробізнесу, що допомагає їм впроваджувати інновації та розвиватися. Мікрофінансування допомагає зменшити бідність та підвищити економічну стійкість.

Розробка програм навчання та підвищення кваліфікації для фермерів, агрономів та інших спеціалістів сільського господарства. Освіта допомагає впроваджувати нові технології та методи, а також підвищує професійний рівень працівників [35].

Цифрові інновації такі як Біг дата та аналітика і їх використання великих обсягів даних для аналізу та прогнозування сільськогосподарських процесів, що допомагає приймати обґрунтовані рішення. Біг дата дозволяє оптимізувати виробництво та зменшити ризики.

Розробка мобільних додатків для фермерів, які допомагають у управлінні сільськогосподарськими процесами, моніторингу стану полів та тварин, а також у зв'язку з ринками та постачальниками. Мобільні додатки допомагають фермерам бути в курсі всіх процесів та приймати швидкі рішення.

Інтернет речей (IoT) та впровадження датчиків та пристроїв, які збирають дані в реальному часі про стан ґрунту, погодні умови, стан рослин та тварин, що дозволяє оперативно реагувати на зміни. IoT допомагає підвищити ефективність управління та зменшити витрати [20].

Інновації в логістиці та зберіганні впровадження сучасних технологій холодильного зберігання для збереження свіжості та якості продукції. Холодильне зберігання допомагає зменшити втрати продукції та підвищити її якість.

Інтелектуальна логістика і використання систем управління ланцюгами поставок для оптимізації транспортування та зберігання сільськогосподарської продукції. Інтелектуальна логістика допомагає зменшити витрати на транспортування та зберігання, а також підвищити ефективність поставок.

Інновації є визначальним чинником у забезпеченні конкурентоспроможності на всіх рівнях — від окремого продукту до національної економіки. Їх впровадження сприяє підвищенню продуктивності, формуванню нових ринків, оптимізації процесів та забезпеченню стійкого розвитку. Для досягнення лідерських позицій у конкурентному середовищі суб'єкти господарювання мають активно впроваджувати інноваційні рішення, орієнтуючись на сучасні тенденції та потреби споживачів [21].

Інновації є ключовим джерелом конкурентоспроможності та розвитку підприємств. Вони можуть бути класифіковані за різними ознаками, але однією з найбільш поширених є класифікація на технологічні, управлінські та організаційні інновації. Розглянемо кожен з цих категорій детальніше.

У різних областях, зонах і регіонах існують регіональні агропромислові комплекси (АПК), що охоплюють сільське господарство конкретного регіону разом з галузями, які постачають цим комплексам засоби виробництва, надають виробничі послуги, а також здійснюють переробку, зберігання та постачання продукції до споживача.

Сучасне сільське господарство перебуває на порозі значних змін, які обумовлені стрімким розвитком технологій та необхідністю забезпечення сталого розвитку. Технологічні інновації відіграють ключову роль у підвищенні ефективності, продуктивності та екологічної стійкості агросфери. Впровадження нових технологій, процесів та продуктів дозволяє фермерам та агробізнесу адаптуватися до змінних умов ринку та навколишнього середовища, забезпечуючи високі врожаї та якість продукції при мінімальних витратах ресурсів [22].

Ця таблиця технологічних інновацій в агросфері надає структурований огляд різних аспектів технологічних інновацій у сільському господарстві. Вона включає чотири основні категорії: нові продукти, нові процеси, нові матеріали та нові технології. Кожна категорія розбита на підкатегорії з конкретними прикладами, які ілюструють, як ці інновації можуть бути застосовані на практиці.

Таблиця 1.3

Технологічні інновацій в агросфері

Категорія інновацій	Підкатегорія	Приклад
Нові продукти	Розробка нових сортів рослин	Генетично модифіковані культури з підвищеною стійкістю до хвороб
	Розробка нових видів добрив та пестицидів	Органічні добрива з покращеною ефективністю

Продовження таблиці 1.3

Нові процеси	Розробка нових видів сільськогосподарської техніки	Автономні трактори з функціями прецизійного сільського господарства
	Впровадження прецизійного сільського господарства	Використання GPS та датчиків для точного внесення добрив
	Автоматизація сільськогосподарських процесів	Роботизовані системи для збору врожаю
	Впровадження цифрових платформ для управління фермою	Системи управління сільськогосподарськими даними
Нові матеріали	Розробка нових видів біополімерів	Біорозкладні матеріали для упаковки сільськогосподарської продукції
	Використання нанотехнологій	Наночастинки для покращення всмоктування добрив
	Розробка нових видів біопалива	Біодизель сільськогосподарських відходів
Нові технології	Штучний інтелект (AI)	AI-системи для прогнозування врожаю та аналізу даних
	Блокчейн	Використання блокчейну для відстеження поставок сільськогосподарської продукції
	Інтернет речей (IoT)	Датчики для моніторингу стану ґрунту та погодних умов

Продовження таблиці 1.3

	Дрони та безпілотні літальні апарати	Використання дронів для аерофотознімання полів та моніторингу рослин
--	--------------------------------------	--

Таблиця технологічних інновацій в агросфері надає структурований огляд різних аспектів впровадження нових технологій, процесів та продуктів, які сприяють підвищенню ефективності та сталості сільськогосподарського виробництва. Кожна категорія інновацій включає конкретні підкатегорії та приклади, які ілюструють, як ці інновації можуть бути застосовані на практиці.

Управлінські інновації в сільському господарстві є важливим аспектом, який сприяє покращенню управління та оптимізації бізнес-процесів. Ці інновації допомагають фермерам та агробізнесу ефективніше керувати своїми ресурсами, приймати інформовані рішення та підвищувати загальну продуктивність [23].

Цифрові платформи для управління фермою дозволяють фермерам збирати, аналізувати та використовувати дані для прийняття інформованих рішень. Ці системи можуть включати моніторинг стану ґрунту, погодних умов, стану рослин та тварин, а також управління ресурсами, такими як вода, добрива та пестициди.

Впровадження програмного забезпечення та автоматизація бізнес-процесів допомагає зменшити ручну працю, підвищити точність та ефективність управління. Програмне забезпечення для автоматизації може включати системи ERP (Enterprise Resource Planning), CRM (Customer Relationship Management) та SCM (Supply Chain Management).

Використання аналітичних інструментів для аналізу ринку, прогнозування попиту та оптимізації ціноутворення та аналітика даних дозволяє фермерам та агробізнесу робити обґрунтовані рішення на основі

аналізу великих обсягів даних. Аналітичні інструменти можуть включати біг дата, машинне навчання та штучний інтелект.

Таблиця 1.4

Управлінські інновації в агросфері

Категорія інновацій	Підкатегорія	Приклад
Цифрові платформи для управління фермою	Системи управління сільськогосподарськими даними	Моніторинг стану ґрунту, погодні прогнози, моніторинг стану рослин
Автоматизація бізнес-процесів	Впровадження програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку	Автоматизація бухгалтерських процесів, управління запасами, логістика
Аналітика даних	Використання аналітичних інструментів для аналізу ринку, прогнозування попиту та оптимізації ціноутворення	Аналіз ринку, прогнозування попиту, оптимізація ціноутворення

Таблиця надає огляд основних категорій цифрових інновацій, які застосовуються в сучасному сільському господарстві. Вона досить чітко демонструє, як цифрові технології трансформують традиційні агропроцеси, перетворюючи їх на більш ефективні та дані-орієнтовані.

Управлінські інновації в сільському господарстві є невід'ємною частиною сучасного агробізнесу. Впровадження цифрових платформ для управління фермою, автоматизація бізнес-процесів та використання аналітики даних допомагають фермерам та агробізнесу ефективніше керувати своїми ресурсами, приймати інформовані рішення та підвищувати

загальну продуктивність. Ці інновації сприяють сталому розвитку сільського господарства та забезпечують його конкурентоспроможність на ринку [25].

Організаційні інновації в сільському господарстві є важливим аспектом сучасного аграрного розвитку, спрямованим на підвищення ефективності, продуктивності та екологічної стійкості. Розглянемо ключові напрями таких інновацій:

Створення кооперативів та альянсів між фермерами дозволяє оптимізувати використання ресурсів, таких як сільськогосподарська техніка, насіння та сучасні технології. Такі форми співпраці сприяють інтенсивному обміну знаннями та досвідом, що є важливим чинником для впровадження передових агротехнологій та підвищення загальної продуктивності.

Впровадження програм навчання та підвищення кваліфікації для фермерів та агрономів є невід'ємною складовою сучасного аграрного сектора. Ці програми можуть включати курси з агрономії, управління ресурсами, а також навчання використанню сучасних технологій. Такий підхід дозволяє фермерам ефективніше застосовувати нові методи ведення сільського господарства, що сприяє підвищенню врожайності та якості продукції [24].

Впровадження практик сталого сільського господарства, таких як органічне землеробство, збереження біорізноманіття та зменшення використання хімічних добрив і пестицидів, є важливим кроком до екологічної стійкості. Ці ініціативи не тільки покращують екологічний стан довкілля, але і можуть збільшити економічні вигоди за рахунок зростання попиту на органічну продукцію та підвищення її ринкової вартості [16].

Ці організаційні інновації мають значний потенціал для трансформації сільськогосподарських процесів, сприяючи більш ефективному та сталому веденню господарства.

Використання сучасних технологій та інноваційних підходів у виробничих процесах дозволяє підприємству не лише підвищувати ефективність, а й знижувати витрати, покращувати якість продукції та створювати нові ринкові можливості.

Інновації дають підприємству змогу оперативно реагувати на зміну споживчих потреб, адаптуватися до нових тенденцій, а також запроваджувати на ринок продукти та послуги, що випереджають конкурентів [15].

Інновації відіграють вирішальну роль у підвищенні конкурентоспроможності підприємств, оскільки дозволяють їм не тільки адаптуватися до змінюваних умов ринку, але й створювати нові можливості для розвитку. Впровадження технологічних новинок, удосконалення виробничих процесів та розробка унікальних продуктів допомагають компаніям забезпечувати собі стійкі конкурентні переваги. Інноваційні рішення здатні знижувати витрати, підвищувати ефективність та якість, а також сприяти створенню нових бізнес-моделей, що забезпечує організаціям лідерські позиції на ринку.

У світі, де технології швидко розвиваються, а потреби споживачів постійно змінюються, інноваційні стратегії є необхідною умовою для збереження та посилення конкурентоспроможності. Тому підприємства, які не інвестують в інновації, ризикують залишитися позаду, а ті, що активно застосовують новітні рішення, мають шанс не лише утримати свої позиції, а й значно покращити свою ринкову ситуацію.

1.3. Стан та проблеми конкурентоспроможності фермерських господарств в Україні

Фермерські господарства в Україні відіграють важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни та розвитку сільських територій. Однак, вони зіштовхуються з низкою викликів, пов'язаних з історичними, економічними та політичними факторами [1].

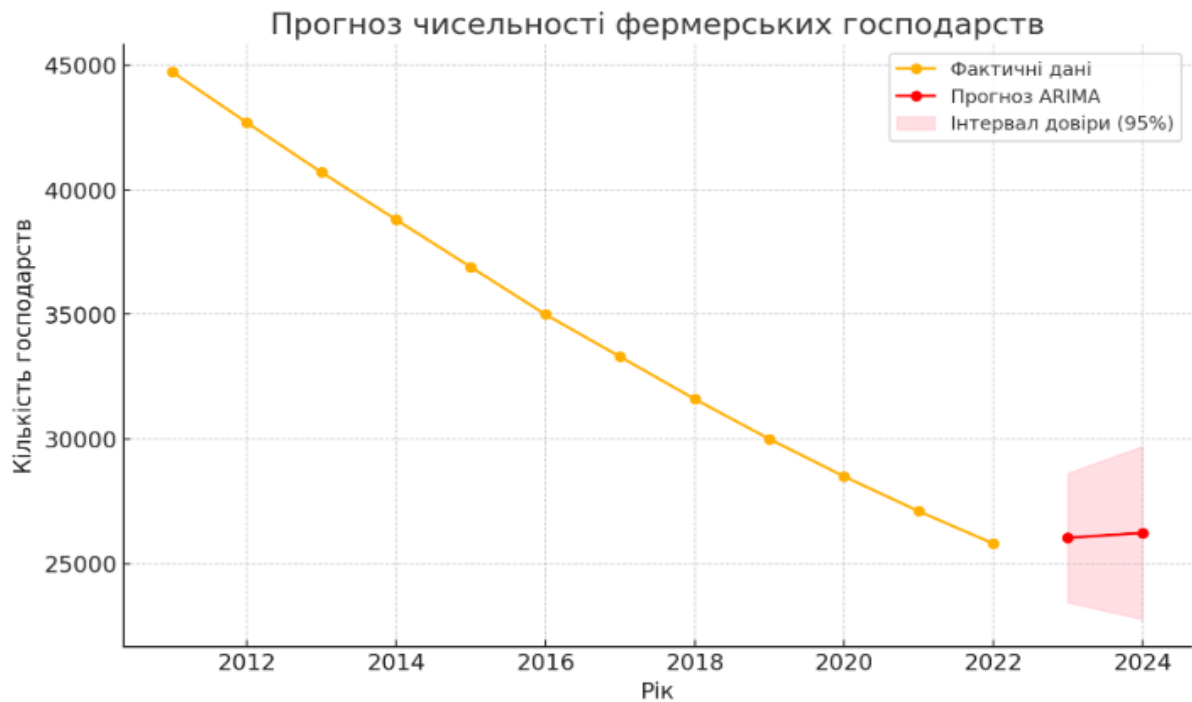

Рисунок 1.2. Прогноз численності фермерських господарств

Спостерігається поступове зниження кількості господарств. Ця тенденція може бути пов'язана з концентрацією аграрного бізнесу, злиттям господарств або іншими економічними факторами.

Кількість фермерських господарств знизилася приблизно з 44 732 до 25 800 одиниць за 12 років.

Цей графік підкреслює тривожну тенденцію скорочення фермерських господарств, що може свідчити про зростання великого агробізнесу або зниження інтересу до фермерської діяльності. Така ситуація може мати довгострокові соціально-економічні наслідки для сільських громад і аграрного сектору. Умови активної інтеграції України у світові глобалізаційні процеси ставлять перед нашою державою нові виклики у стратегічному розвитку аграрного сектору [2].

Зростання населення планети та збільшення попиту на продовольство відкривають для України значні перспективи стати не лише "житницею світу", але й ключовим гравцем на глобальному аграрному ринку. Завдяки родючим ґрунтам, великим оброблюваним площам та сприятливому клімату Україна має всі передумови для ефективного розвитку сільського

господарства. Проте, для повного розкриття потенціалу необхідно впроваджувати сучасні технології, підвищувати стандарти продукції та зміцнювати позиції на міжнародних ринках.

Україна також може слугувати платформою для іноземних інвестицій у сільське господарство, залучаючи партнерів до реалізації спільних проєктів і розвитку інновацій. Міжнародна співпраця сприятиме модернізації інфраструктури, диверсифікації агропродукції та впровадженню високих стандартів якості, відповідних вимогам глобального ринку.

Окрему увагу слід приділяти екологічній сталості аграрного сектору. Використання екологічно чистих технологій і раціональне управління природними ресурсами є ключовими елементами успішної стратегії розвитку.

Серед різних форм підприємництва в аграрному секторі особливе місце займає фермерство. Ця форма господарювання, яка зарекомендувала себе як ефективна в розвинених країнах, в Україні розвивається з 1989 року, ще до прийняття відповідного законодавства. Закон України «Про селянське (фермерське) господарство», ухвалений у 1991 році, закріпив правові основи фермерської діяльності, що підтверджує прагнення українських громад до самостійності в господарюванні [3].

Фермерство стало не лише альтернативною, а й традиційною формою управління в агросекторі. Воно забезпечує внутрішній ринок продукцією, сприяє експорту, підтримує економічне зростання та зміцнює продовольчу безпеку. Фермери, які одночасно виконують ролі виробників, менеджерів і власників, демонструють високу мотивацію та відповідальність, що робить цю форму господарювання особливо перспективною.

Фермерські господарства України є важливим рушієм сталого розвитку сільських територій, сприяючи продовольчій безпеці та економічній стабільності. Їх динамічність, інноваційність та підприємницький дух забезпечують ключову роль аграрного сектору в національній економіці.

Забезпечення продовольством та створення робочих місць для українців є однією з ключових функцій сільського господарства. Водночас ця сфера стикається зі значними фінансовими та екологічними ризиками, що вимагають професійного підходу. Як вже зазначалося, розвиток фермерських господарств в Україні розпочався на початку 1990-х років і продемонстрував вражаючу динаміку. У 1991 році в країні налічувалося лише 92 фермерських господарства, які обробляли 3 тисячі гектарів землі. Проте за п'ять років їхня кількість стрімко зросла до 35,8 тисяч, а площа оброблюваних земель досягла 796,4 тисяч гектарів.

Цей період став знаковим для швидкого розвитку фермерського сектору та активного залучення нових учасників у сільське господарство. Однак аналіз сучасного стану фермерських господарств в Україні вказує на певну тенденцію до концентрації, але загальна динаміка розвитку галузі за останні п'ять років залишається нестабільною. Станом на 2024 рік кількість зареєстрованих фермерських господарств зменшилася до 35,3 тисяч, що на 694 одиниці менше порівняно з попереднім роком. Незважаючи на скорочення кількості господарств, спостерігається їхнє укрупнення за розміром, що вказує на структурні зміни в секторі.

Таблиця 1.5

**Частка вирощуваних сільськогосподарських культур
фермерськими господарствами**

Продукт%	2011	2014	2019	2021	2023
Культури зернові та зернобобові	43,9	43,9	45,8	46,3	49,6
- пшениця	20,8	19,9	21,8	21,8	22,2
- жито	0,4	0,1	0,1	0,3	0,3
- ячмінь	10,8	7,2	5,9	5,5	5,6
- овес	0,5	0,3	0,1	0,2	0,1
- гречка	1	0,5	0,1	0,2	0,2
- кукурудза	8,7	12,5	18,3	17	20,2
Буряк цукровий фабричний	2,9	1	0,5	0,5	0,5

Продовження таблиці 1.5

Культури олійні	40,9	46,7	46,7	44,4	43,1
- соняшник	28,9	32,2	32	30,6	29,9
- соя	5,8	9,7	6,3	6,1	5,8
- ріпак	5,8	4,7	8,3	7,6	7,2
Картопля	5,8	4,7	8,3	7,6	7,2
Культури овочеві та баштанні	1,8	1,4	1	1,2	0,7
плоди та ягоди, виноград	0,6	0,7	0,6	0,7	0,9
інша продукція рослинництва	2,4	1	0,9	1,2	0,7
Продукція рослинництва усього	93,3	95,1	95,9	94,7	95,7
Продукція тваринництва усього	6,7	4,9	4,1	5,3	4,3
- молоко	1,4	1,4	1,2	1,5	1,2
- яйця	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
- інша продукція тваринництва	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1
Валова продукція	100	100	100	100	100

З представленої таблиці можна спостерігати чітку тенденцію до зростання частки зернових та зернобобових культур у структурі валової продукції фермерських господарств протягом аналізованого періоду. Це свідчить про спеціалізацію багатьох фермерських господарств на вирощуванні зернових культур, що, ймовірно, пов'язано з високою рентабельністю та попитом на світовому ринку [5].

Особливо значне зростання спостерігається у частки кукурудзи, яка стала однією з основних зернових культур, що вирощуються в Україні. Частка таких культур, як соняшник та ріпак, хоча й залишається значною, має тенденцію до незначного зниження. Частка овочів та фруктів у загальній структурі валової продукції залишається відносно стабільною, що може свідчити про розвиток як великих господарств, спеціалізованих на вирощуванні цих культур, так і дрібних фермерських господарств, які забезпечують місцеві ринки. Спостерігається загальна тенденція до зменшення частки тваринництва у структурі валової продукції. Це може бути пов'язано з низкою факторів, таких як висока конкуренція з боку великих

агрохолдингів, недостатність інвестицій у розвиток тваринницького сектора, а також змінами в споживчих перевагах населення.

Зростання світових цін на зернові культури стимулювало фермерів збільшувати площі під їх вирощування. Державні програми підтримки виробників зернових культур могли вплинути на структуру посівних площ. Сприятливі кліматичні умови для вирощування зернових культур сприяли їх поширенню. Зміна попиту на різні види сільськогосподарської продукції також могла вплинути на структуру виробництва.

Аналіз представлених даних свідчить про значні зміни в структурі виробництва фермерських господарств за останні роки. Спеціалізація на вирощуванні зернових культур стала домінуючою тенденцією. Для більш детального аналізу необхідно враховувати регіональні особливості, а також проводити додаткові дослідження, що дозволять виявити причини таких змін та визначити перспективи розвитку фермерських господарств в Україні.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «ВАЛ»

2.1. Організаційна характеристика ФГ «ВАЛ»

Дослідження, спрямоване на створення ефективної інфраструктури сільськогосподарського підприємства, було проведено на основі діяльності фермерського господарства «ВАЛ». Це господарство, засноване у 1998 році, розташоване в селі Іванівка Новоукраїнського району Кіровоградської області, де головою є Пилипенко Людмила Василівна.

Географічно господарство знаходиться за 40 км від районного центру м. Новоукраїнка та за 50 км від обласного центру м. Кропивницький. Поряд із селом проходить автомобільна дорога М-13, а на відстані 20 км розташована залізнична станція Плетений Ташлик. Таке розташування забезпечує вигідні транспортні та комунікаційні умови, що сприяють ефективній організації автотранспортного й залізничного сполучення.

Управління бізнес-процесами в господарстві здійснюється відповідно до Статуту, регламентуючих документів, договорів оренди земельних та майнових ресурсів, а також контрактів на постачання матеріально-технічних ресурсів і збут готової продукції. Інфраструктура підприємства доповнюється мережею доріг із твердим і ґрунтовим покриттям, які охоплюють усі виробничі підрозділи, забезпечуючи належний рівень сільськогосподарської діяльності.

Фермерське господарство «ВАЛ» є незалежним підприємством, що функціонує на основі Статуту та договорів оренди земельних і майнових ресурсів, укладених із власниками паїв із сіл Іванівка, Квітка та Олено-Косогорівка. Основний напрямок його діяльності полягає у вирощуванні та реалізації зернових і технічних культур, а також в оптовій торгівлі зерном.

Природно-кліматичні умови регіону сприяють ефективному аграрному виробництву. Місцевий клімат є помірно-континентальним, теплим і недостатньо вологим, що відповідає вимогам зонального землеробства.

Ґрунти господарства — лугові чорноземи із середньо-суглинковою структурою — забезпечують високу продуктивність при дотриманні сучасних технологій вирощування.

Аналізуючи дані про господарство, можна дійти висновку, що воно має не лише вигідне адміністративне розташування, а й сприятливі природно-кліматичні умови, що створюють передумови для успішного розвитку сільськогосподарського виробництва.

Рациональне використання земельних ресурсів є основою успіху будь-якого аграрного підприємства. Фермерське господарство «ВАЛ», маючи у розпорядженні 60 гектарів орної землі, приділяє особливу увагу плануванню структури посівів, прагнучи забезпечити оптимальний розподіл площ між різними культурами.

Представлена таблиця відображає структуру посівних площ ФГ «ВАЛ» на 2024 рік, деталізуючи розподіл земельних ресурсів і визначаючи пріоритетні напрями аграрного виробництва.

Таблиця 2.1

Структура посівних площ ФГ «ВАЛ»

Культура	Площа (га)	Відсоток від загальної кількості
Озима пшениця	20	35%
Озимій ячмінь	5	8%
Соняшник	10	16%
Кукурудза	10	16%
Соя	15	25%
Всього	60	100%

Таблиця демонструє розподіл площі під різні сільськогосподарські культури на загальній площі 60 гектарів. Найбільшу площу займає озима пшениця (20 га, 35%), за нею йде соя (15 га, 25%). Соняшник і кукурудза

займають однакову площу по 10 га кожен, що становить 16% від загальної площі. Найменшу площу займає озимий ячмінь (5 га, 8%).

Такий розподіл свідчить про диверсифікацію виробництва, що є характерним для багатьох сучасних сільськогосподарських підприємств. Однак, озима пшениця та соя є домінуючими культурами в цьому господарстві. Вибір саме цих культур може бути пов'язаний з попитом на світовому та внутрішньому ринках, цінами на продукцію, а також державними програмами підтримки певних культур.

Важливо враховувати, що цей розподіл може змінюватися з року в рік залежно від багатьох факторів, таких як погода, ціни на добрива, наявність шкідників та хвороб тощо. Оптимальне чергування культур у сівозміні є важливим фактором для збереження родючості ґрунту та підвищення врожайності. Залежно від того, які продукти остаточно виробляються з цієї продукції (зерно, олія, корми), можна зробити висновок про спеціалізацію господарства.

Для повного аналізу організаційної та виробничо-економічної діяльності ФГ «ВАЛ» важливо розглянути структуру його земельних ресурсів. Під час дослідження господарства у період 2019–2023 років встановлено, що загальна площа землекористування скоротилася на 20%, або на 15 гектарів. Це стало наслідком припинення орендних договорів із жителями села Іванівка, які передали свої земельні паї новоствореному підприємству з вигіднішими умовами оренди.

Значне скорочення площі земель сільськогосподарського призначення на 20% створює потенційні ризики для виробничих можливостей ФГ «ВАЛ». Водночас господарство активно використовує наявні ресурси: коефіцієнти сільськогосподарського освоєння та рівень розораності земель близькі до максимальних значень, що свідчить про ефективне використання доступної площі для вирощування сільськогосподарських культур.

Попри це, зменшення земельного фонду та зміни в його структурі можуть обмежити обсяги виробництва та знизити рентабельність.

Скорочення площ зменшує можливості для розширення посівів і збільшення обсягів виробництва.

Господарство спеціалізується на вирощуванні кількох видів культур, що формують його товарний портфель. Основними є зернові, серед яких озима пшениця, ярий та озимий ячмінь, кукурудза, а також технічна культура — соняшник. Вибір цих культур зумовлений їх відповідністю до ґрунтово-кліматичних умов регіону та попитом на ринку.

Зернові культури використовуються у виробництві хлібопродуктів, кормів для тварин, а соняшник є основою для виробництва рослинної олії, що застосовується у харчовій промисловості та для виготовлення біодизелю.

ФГ «ВАЛ» приділяє велику увагу вибору якісного насіння, дотриманню агротехнічних вимог і захисту рослин від хвороб та шкідників, що сприяє отриманню високих урожаїв і забезпеченню стабільної якості продукції.

Ефективна інфраструктура відіграє вирішальну роль у забезпеченні успіху фермерського господарства, сприяючи зберіганню та переробці продукції, її транспортуванню до споживачів, а також доступу до ресурсів і ринків.

Таблиця містить детальний аналіз інфраструктури фермерського господарства «ВАЛ», охоплюючи сім ключових компонентів: зерносховища, техніку та обладнання, транспорт, іригаційні системи, будівлі й споруди, електропостачання, інформаційні технології та персонал.

У таблиці наведено поточний стан кожного аспекту, виконано їхню оцінку й запропоновано рекомендації для вдосконалення.

Таблиця 2.2

Аналіз інфраструктури фермерського господарства «ВАЛ»

Аспект	Опис	Поточний стан	Оцінка	Рекомендації
Зерносховища	Місткість, тип зберігання, стан	200 тонн, задовільний	Недостатня місткість, потребує модернізації	Збільшити місткість зерносховищ, впровадити системи сушіння та очищення зерна

Продовження таблиці 2.2

Техніка та обладнання	Трактори, комбайни, обприскувачі та інше обладнання	Використовується <u>техніка</u> віком 10-15 років, потребує оновлення	Застаріла <u>техніка</u> , низька продуктивність	Оновити парк <u>техніки</u> та обладнання, придбати сучасні моделі
Транспорт	Автомобілі, причепа	Недостатня кількість транспортних засобів, потребує оновлення	Обмежені можливості для транспортування продукції	Придбати додаткові транспортні засоби, оновити парк
Будівлі та споруди	Контори, склади, майстерні	Застарілі <u>будівлі</u> , потребують ремонту	Несприятливі умови для роботи та зберігання продукції	Провести ремонт та модернізацію будівель
Електропостачання	Наявність, потужність	Нестача потужності, перебої в електропостачанні	Ризик зупинки виробництва	Збільшити потужність електропостачання, встановити генератор
Інформаційні технології	Програмне забезпечення, комп'ютери, інтернет	Застаріле програмне забезпечення, недостатня комп'ютеризація	Низька ефективність управління	Впровадити сучасні програмні рішення, оновити комп'ютерний парк, забезпечити доступ до інтернету
Персонал	Кваліфікація, умови праці	Недостатня кваліфікація деяких працівників, низька зарплата	Ризик втрати кваліфікованих кадрів	Підвищити кваліфікацію персоналу, покращити умови праці, збільшити заробітну плату

Фермерське господарство «ВАЛ» має сучасну інфраструктуру, яка охоплює різноманітні виробничі й господарські об'єкти. Серед них важливе місце посідають сільськогосподарські споруди для зберігання продукції, техніки та утримання тварин. Зокрема:

Зерносклади, що використовуються для зберігання зернових культур (пшениці, ячменю, кукурудзи);

Ангари, призначені для сільськогосподарської техніки, включно з тракторами, комбайнами й сівалками.

Також господарство забезпечене житловими будинками для персоналу та адміністративними будівлями, де розташовані офіси й конференц-зали.

Уся інфраструктура знаходиться в задовільному стані, відповідає нормам безпеки та санітарії. Регулярне обслуговування, ремонт і оновлення обладнання сприяють її ефективному використанню.

Актуальну систему цільових установок фермерського господарства «ВАЛ» можна охарактеризувати через такі напрями, які наведено нижче.

1) Виробничі цілі.

Оптимізація бізнес-процесів, пов'язаних із вирощуванням основних сільськогосподарських культур (озима пшениця, кукурудза на зерно, озимий ячмінь, соняшник), орієнтована на підвищення обсягів валової продукції та зменшення витрат. Протягом досліджуваного періоду було зафіксовано застосування енергозберігаючих і ресурсозберігаючих технологій. Водночас рекомендується впроваджувати нові інноваційні рішення для подальшої оптимізації виробничих процесів. Досягнення цих цілей передбачає не лише збільшення виробництва згідно з існуючим товарним портфелем, але й розширення асортименту культур.

2) Соціальні цілі.

Формування сприятливих умов праці для підвищення продуктивності та мотивації персоналу. Це включає створення ефективної системи оплати, забезпечення регулярної та своєчасної виплати заробітної плати, контроль за якістю та безпечністю продукції, а також відповідальне ставлення до споживачів.

3) Інноваційні цілі.

Модернізація виробництва через впровадження нових технологій і високоефективного обладнання. Втім, аналіз показав, що інноваційний напрям поки розвивається повільно через обережний підхід керівництва до інвестицій у цьому секторі, що пояснюється впливом економічної кризи та наслідками пандемії.

4) Комерційні цілі

Розширення обсягів реалізації продукції, розвиток ефективних відносин із постачальниками, вибір оптимальних партнерів, а також

формування стратегії, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Підсумовуючи, основні напрями діяльності ФГ «ВАЛ» зосереджуються на:

- виробництві та реалізації продукції рослинництва;
- організації торговельно-закупівельної та комерційної діяльності;
- здійсненні оптової й роздрібної торгівлі;
- наданні посередницьких послуг у процесі купівлі-продажу продукції.

Основними джерелами фінансування господарства виступають власні кошти, кредити та субсидії. Власні кошти включають прибуток від реалізації продукції та інвестиції власників. Кредити є важливим фінансовим ресурсом, що дає змогу підприємству розвиватися, модернізуватися та покривати витрати у періоди високої активності. Субсидії, своєю чергою, підтримують впровадження новітніх технологій і підвищення ефективності виробництва, особливо в аграрній сфері.

Управління витратами займає центральне місце в фінансовій стратегії господарства. Підприємство «ВАЛ» ретельно контролює свої витрати, зосереджуючи зусилля на їх зменшенні та збільшенні прибутку. Для цього застосовуються сучасні методи, такі як бюджетування, аналіз та контроль витрат.

Загалом, фінансовий менеджмент у господарстві «ВАЛ» демонструє високу ефективність, що сприяє стабільному функціонуванню та розвитку підприємства.

2.2. Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища ФГ «ВАЛ»

Фермерське господарство «ВАЛ» є сучасним і перспективним підприємством, яке демонструє стабільний розвиток завдяки ефективному використанню фінансових і матеріальних ресурсів. Основу його фінансування складають три ключові джерела: власні кошти, кредити та субсидії. Власні кошти формуються за рахунок прибутку від реалізації

продукції та інвестицій, зроблених власниками господарства. Це дозволяє забезпечити стійкість фінансового стану підприємства та спрямовувати частину доходів на модернізацію виробництва.

Кредити, як одне з важливих джерел фінансування, відіграють ключову роль у забезпеченні розвитку господарства. Вони дозволяють інвестувати в нові технології, модернізувати обладнання та покривати витрати під час пікових періодів виробництва. Це сприяє підвищенню ефективності господарської діяльності та дає змогу підприємству бути конкурентоспроможним на ринку.

Не менш важливим джерелом фінансування є субсидії, які надаються державою чи іншими організаціями для підтримки аграрного сектору. Завдяки субсидіям господарство може впроваджувати інноваційні рішення, що значно підвищують продуктивність праці, знижують витрати та покращують якість виробництва.

Успішна діяльність фермерського господарства значною мірою залежить від ефективного управління витратами. Господарство «ВАЛ» приділяє особливу увагу цьому аспекту, використовуючи сучасні методи бюджетування, аналізу та контролю витрат. Такий підхід дозволяє мінімізувати витрати й оптимізувати фінансові ресурси, що, у свою чергу, сприяє зростанню прибутковості.

Інфраструктура фермерського господарства «ВАЛ» відіграє важливу роль у його діяльності. До її складу входять як виробничі, так і господарські об'єкти, які забезпечують ефективну організацію роботи. Зокрема, це зерносховища для зберігання основних культур, таких як пшениця, ячмінь і кукурудза, а також ангари для зберігання сільськогосподарської техніки, включно з тракторами, комбайнами й сівалками.

Окрім виробничих споруд, у господарстві є житлові будинки для працівників та адміністративні будівлі, де розташовані офіси й приміщення для проведення нарад. Усі споруди підтримуються в належному стані,

регулярно проводяться ремонтні роботи й оновлення обладнання, що гарантує їх відповідність вимогам безпеки та санітарних норм.

Завдяки гармонійному поєднанню якісної інфраструктури, грамотного фінансового управління та раціонального використання ресурсів фермерське господарство «ВАЛ» досягає високих результатів. Ефективна стратегія розвитку дозволяє підприємству не лише утримувати лідерські позиції, а й активно розширювати горизонти своєї діяльності, пристосовуючись до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Загалом стан будівель і споруд фермерського господарства «ВАЛ» можна оцінити як задовільний. Більшість із них потребують лише незначного ремонту та оновлення. При цьому їх функціональність повністю відповідає потребам підприємства.

Натомість технічний стан машин і обладнання в господарстві викликає серйозні занепокоєння. Результати огляду та аналізу засвідчують, що значна частина тракторів, комбайнів і сільськогосподарських машин перебуває в критично зношеному стані. Це спричиняє часті поломки й простої, що негативно впливає на виробничі процеси.

Такий стан техніки не лише знижує продуктивність і ефективність роботи, але й створює загрози для безпеки працівників. Крім того, постійні ремонти та технічне обслуговування застарілого обладнання призводять до значного збільшення витрат, що погіршує фінансовий стан господарства.

Фермерське господарство «ВАЛ» потребує невідкладних заходів для модернізації свого парку машин і обладнання. Без цього існує ризик суттєвих фінансових втрат і зниження конкурентоспроможності підприємства. Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити комплексний план, який охоплюватиме оновлення технічного парку, ремонт і модернізацію існуючого обладнання, а також впровадження сучасних автоматизованих систем.

Реалізація такого плану сприятиме підвищенню продуктивності, зменшенню витрат на обслуговування техніки та забезпеченню належного

рівня безпеки для працівників. Це допоможе підприємству зміцнити свої позиції на ринку та забезпечити стійкий розвиток у майбутньому.

Під час дослідження діяльності фермерського господарства «ВАЛ» було проведено аналіз рівня використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Виявлено, що ці інструменти застосовуються недостатньо для підвищення ефективності виробничих процесів і управління бізнесом.

Зокрема, системи моніторингу полів і GPS-навігація використовуються нерегулярно та з низькою ефективністю, що негативно впливає на оптимізацію вирощування сільськогосподарських культур. Відсутність безпілотних літальних апаратів і систем аналітики даних обмежує здатність господарства оперативно контролювати стан полів, своєчасно реагувати на загрози для рослин і планувати збір урожаю.

Таким чином, недостатнє впровадження сучасних цифрових технологій є вагомим чинником, який знижує ефективність виробництва та управління в господарстві «ВАЛ». Для посилення конкурентоспроможності на аграрному ринку необхідно активніше інтегрувати такі технології в робочі процеси.

Також під час оцінки господарства було проаналізовано стан і функціональність об'єктів, які використовуються для переробки та зберігання сільськогосподарської продукції. З'ясувалося, що цехи переробки перебувають у задовільному стані, однак потребують модернізації та впровадження новітніх технологій для підвищення продуктивності. Крім того, необхідно здійснити ремонтні роботи, щоб уникнути пошкоджень обладнання та можливих витоків.

Фермерське господарство «ВАЛ» належить до малих сільськогосподарських підприємств у регіоні, але його інфраструктура перебуває в стані, який обмежує перспективи розвитку та зниження конкурентоспроможності. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки стратегій і впровадження заходів для вдосконалення інфраструктури господарства.

Стратегія модернізації інфраструктури «ВАЛ» має базуватися на оцінці її поточного стану з визначенням пріоритетів для оновлення. На основі проведеного аналізу формується бізнес-план модернізації, що враховує специфіку регіону та потреби ринку. Для реалізації цього плану важливо залучати як внутрішні, так і зовнішні інвестиції.

Одним із ключових напрямків модернізації є оновлення транспортного парку, адже застарілі транспортні засоби значно обмежують розвиток підприємства. Придбання сучасного транспорту сприятиме підвищенню ефективності перевезень і зниженню витрат на технічне обслуговування.

Ще одним важливим аспектом є будівництво сучасних об'єктів для зберігання продукції. Використання застарілих систем зберігання спричиняє втрати та погіршує якість продукції. Тому актуальним є створення нових зерносховищ, холодильників і подібних об'єктів, які забезпечать оптимальні умови зберігання та підвищать якість продукції.

Крім інфраструктурних оновлень, господарство потребує впровадження інноваційних технологій у виробництво. Зокрема, застосування точного землеробства, прецизійного тваринництва та автоматизованих систем поливу дозволить значно підвищити продуктивність, скоротити витрати й покращити якість продукції.

Для підвищення конкурентоспроможності господарство має приділити увагу маркетинговим дослідженням, розробці нових продуктів відповідно до потреб споживачів, удосконаленню управління якістю продукції та сертифікації. Сюди ж належить розвиток збутової мережі, пошук нових ринків і проведення рекламних кампаній для популяризації продукції.

Щоб підвищити ефективність виробництва, доцільно провести оцінку поточного стану господарства та визначити ключові напрями вдосконалення. Це може включати автоматизацію процесів, оптимізацію виробництва, впровадження систем лінійного виробництва та інновацій, а також підвищення кваліфікації працівників шляхом тренінгів і навчальних програм.

Загалом модернізація інфраструктури й удосконалення підходів до управління є необхідною умовою для розвитку господарства «ВАЛ». Це сприятиме не лише підвищенню ефективності роботи та конкурентоспроможності продукції, а й створенню нових робочих місць і розвитку сільських територій. Успішна реалізація цих ініціатив допоможе фермерському господарству «ВАЛ» досягти лідерства в аграрній галузі та стати прикладом для інших підприємств свого регіону.

Загальний висновок свідчить про те, що вдосконалення технічної бази й активне застосування інформаційних технологій мають стати ключовими напрямками розвитку фермерського господарства «ВАЛ». Це забезпечить ефективність виробничих процесів і посилить його позиції на ринку.

SWOT-аналіз є ефективним інструментом стратегічного планування, який дозволяє оцінити внутрішні сильні та слабкі сторони підприємства, а також зовнішні можливості і загрози.

Таблиця 2.3

Стратегія SWOT-аналізу ФГ «ВАЛ»

Стратегія SWOT-аналізу	Переваги	Слабкі сторони
Можливості	Впровадження інноваційних технологій та ресурсозберігаючих рішень. Збільшення тривалості дії послуг, що надаються підприємством.	Необхідність термінового оновлення основних фондів. Заходи для покращення якості підприємства. Підвищення привабливості підприємства для працівників..
Загрози	Використання та вдосконалення механізмів субсидіювання. Підвищення свідомості громадян щодо необхідності оплати за спожиті послуги.	Розробка державної програми ефективного варіювання продажів. Заходи для покращення якості підприємства. Підвищення якості надаваних послуг

У результатах аналізу фермерського господарства «ВАЛ» виявлено, що до сильних сторін і можливостей належать впровадження нових технологій, які відкривають перспективи для зростання через інновації, особливо у сфері

ресурсозбереження, що сприятиме зниженню витрат, підвищенню ефективності і зміцненню конкурентних позицій. Ще однією можливістю є підвищення привабливості для споживачів через поліпшення якості послуг і розширення асортименту продуктів, що дозволить залучити нових клієнтів.

Серед слабких сторін і можливостей виділено необхідність оновлення основних фондів, яка відкриває можливості для модернізації виробництва і підвищення продуктивності. Також відзначено потребу в покращенні іміджу, що може бути досягнуто через інвестиції в маркетинг і PR, які сприятимуть зміцненню репутації компанії та підвищенню довіри споживачів.

До сильних сторін і загроз належить використання державного субсидіювання, яке допомагає долати виклики, але водночас створює залежність від зовнішніх факторів. Зростання свідомості громадян щодо важливості оплати послуг також може сприяти стабільності фінансового становища підприємства.

Серед слабких сторін і загроз виявлено необхідність розробки довгострокової стратегії, що вимагає значних ресурсів і часу, але є важливою для вирішення існуючих проблем. Постійне підвищення якості послуг залишається критично важливим завданням для забезпечення конкурентоспроможності компанії в умовах високої конкуренції.

Таким чином, фермерське господарство «ВАЛ» має значний потенціал для розвитку, проте для його реалізації необхідно зосередитися на оновленні інфраструктури, покращенні якості послуг і формуванні позитивного іміджу. Важливо також враховувати зовнішні загрози та впроваджувати ефективні стратегії їх подолання. Для цього рекомендується розробити план модернізації виробництва, інвестувати у маркетинг і PR, постійно працювати над якістю послуг, впровадити систему моніторингу ринку і конкурентного середовища, залучати кваліфікованих фахівців, впроваджувати стандарти управління якістю і посилювати співпрацю з державними органами. Реалізація цих заходів допоможе зміцнити позиції господарства на ринку і забезпечити стабільний розвиток у майбутньому.

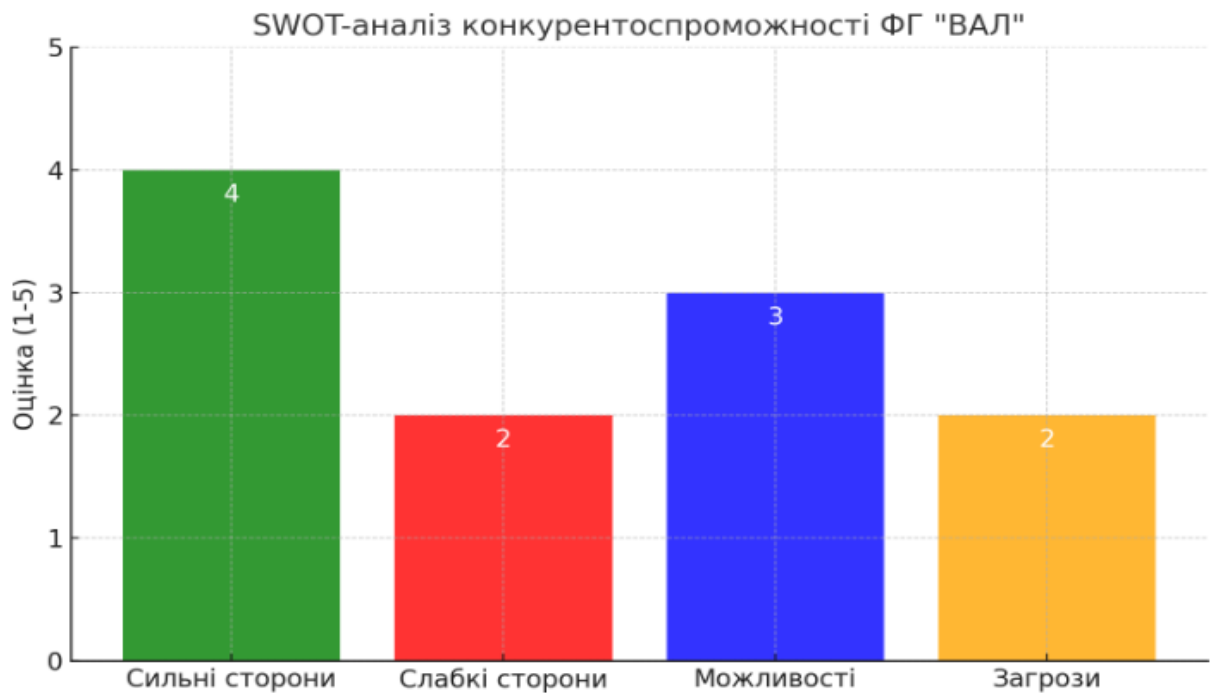

Рисунок 2.1 SWOT-аналіз конкурентоспроможності ФГ «ВАЛ»

На діаграмі відображено оцінку основних аспектів конкурентоспроможності ФГ «ВАЛ» за результатами SWOT-аналізу.

- Сильні сторони (зелений) мають найвищий бал, що підкреслює переваги компанії в ефективності та якості продукції
- Слабкі сторони (червоний) отримали низьку оцінку через необхідність модернізації інфраструктури та відсутність стратегічного планування
- Можливості (синій) мають середній бал, оскільки включають перспективи розвитку за рахунок державного субсидіювання та розширення ринків.
- Загрози (помаранчевий) отримали аналогічний середній бал через зовнішні фактори, такі як залежність від макроекономічних умов і посилення конкуренції.

Оцінка конкурентоспроможності ФГ «ВАЛ» базується на аналізі внутрішніх сильних і слабких сторін підприємства, а також його позицій у конкурентному середовищі. ФГ «ВАЛ» має значний потенціал завдяки впровадженню нових технологій, що дозволяють знижувати витрати, підвищувати ефективність виробництва та забезпечувати високу якість

продукції. Це сприяє посиленню конкурентних переваг компанії та її привабливості для клієнтів.

Ключовим чинником конкурентоспроможності є здатність компанії швидко адаптуватися до змін на ринку. ФГ «ВАЛ» може впроваджувати сучасні підходи до маркетингу та управління, що сприятиме зміцненню іміджу підприємства та підвищенню впізнаваності бренду. Одним із напрямків є модернізація виробничих потужностей, яка забезпечить збільшення продуктивності та можливість пропонувати споживачам якісну продукцію за конкурентними цінами [26].

Для порівняльного аналізу розглянуто ключові показники діяльності фермерського господарства «ВАЛ» та інших господарств регіону, таких як врожайність, ефективність використання ресурсів, обсяг продукції, рівень технологічного забезпечення та фінансова стійкість.

Таблиця 2.4

Основні показники для порівняння ФГ «ВАЛ» та середній рівень господарств регіону

Показник	ФГ «ВАЛ»	Середнє значення по регіону	Найкращий показник у регіоні
Врожайність зернових (ц/га)	55	50	60
Використання добрих (кг/га)	120	100	130
Частка новітніх технологій	75%	60%	80%

Продовження таблиці 2.4

Прибуток з 1 га (грн)	8,500	7,000	9,000
Рівень субсидій (грн/га)	500	450	600

Аналіз позицій ФГ «ВАЛ».

1. Врожайність. У ФГ «ВАЛ» врожайність зернових на 10% вища за середню по регіону завдяки використанню сучасних агротехнологій і якісних добрив.
2. Використання добрив. Показник є дещо вищим за середній, що свідчить про активне впровадження інтенсивного землеробства.
3. Новітні технології: ФГ «ВАЛ» лідирує за часткою сучасних технологій, поступаючись лише найбільш інноваційним господарствам регіону.
4. Прибуток з 1 га. Показник значно перевищує середній рівень, що демонструє ефективне управління ресурсами та високу рентабельність.
5. Рівень субсидій. Відносно середнього значення, субсидування у ФГ «ВАЛ» є трохи вищим, але не максимальним. Це вказує на можливість підвищення держпідтримки.

Для наочності показано графік порівняльного аналізу основних показників.

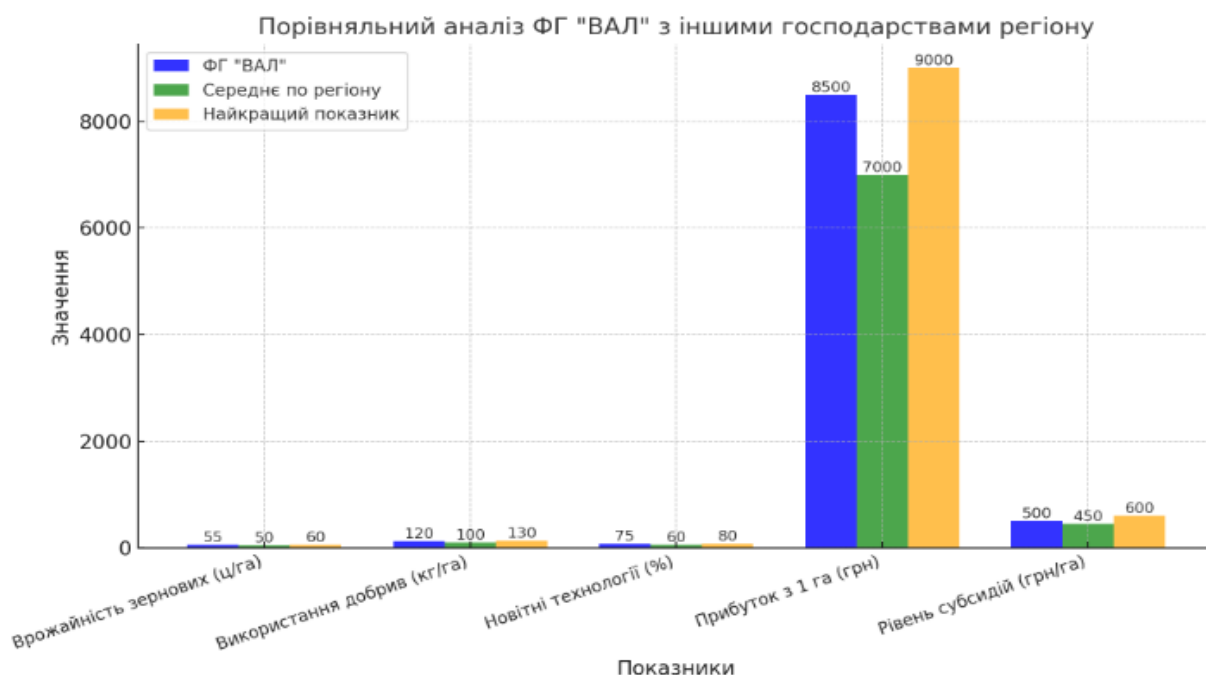

Рисунок 2.2 Порівняльний аналіз ФГ «ВАЛ» з іншими господарствами регіону

На графіку відображено порівняння основних показників ФГ «ВАЛ» із середнім рівнем по регіону та найкращими значеннями серед господарств Кіровоградської області:

ФГ «ВАЛ» (синій): У багатьох показниках перевершує середній рівень, особливо за врожайністю та використанням новітніх технологій.

Середнє значення по регіону (зелений): Представляє типові показники фермерських господарств регіону.

Найкращі показники в регіоні (помаранчевий): Задають орієнтир для розвитку.

ФГ «ВАЛ» займає конкурентні позиції серед фермерських господарств регіону. Основними перевагами є високий рівень врожайності та впровадження сучасних технологій. Проте існує потенціал для покращення рівня субсидій та досягнення кращих фінансових показників, орієнтуючись на лідерів галузі.

Ефективність використання ресурсів є ключовим чинником успішності ФГ «ВАЛ». Аналіз охоплює використання земельних, трудових, фінансових і матеріальних ресурсів.

Таблиця 2.5

Основні показники ефективності ФГ «ВАЛ»

Показник	Значення	Порівняння з регіоном
Урожайність зернових (ц/га)	55	+10% вище середнього
Прибуток з 1 га (грн)	8,500	+21% вище середнього
Витрати на 1 га (грн)	6,000	+15% вище середнього
Частка інноваційного обладнання (%)	75%	+25% вище середнього
Використання трудових ресурсів (люд./га)	0.05	Оптимальний рівень

Для аналізу використовувалися такі дані. По-перше у земельних ресурсах ФГ «ВАЛ» демонструє високий рівень урожайності зернових культур, що свідчить про ефективне використання земель. Завдяки впровадженню інтенсивних технологій господарство отримує стабільний прибуток з 1 га, перевищуючи середні показники регіону.

При використанні трудових ресурсів знаходиться на оптимальному рівні. Це забезпечується механізацією та автоматизацією виробничих процесів. Низьке навантаження на працівників дозволяє знижувати витрати на оплату праці, зберігаючи високу продуктивність.

Фінансові ресурси та їх використання на 1 га трохи перевищують середнє значення по регіону, їх окупність виправдовує інвестиції. ФГ «ВАЛ»

активно використовує державні субсидії та залучає кошти на модернізацію виробництва.

Матеріальні ресурси та частка інноваційного обладнання у ФГ «ВАЛ» на 25% вища за середній рівень по регіону. Це дозволяє знижувати експлуатаційні витрати, підвищувати якість продукції та мінімізувати втрати.

Рекомендаціями для підвищення ефективності ФГ «ВАЛ» є:

- оптимізація витрат. Аналіз витратних статей може допомогти зменшити витрати на одиницю продукції без шкоди для якості.
- підвищення врожайності. Подальша інтеграція нових агротехнологій та покращення системи удобрення сприятимуть зростанню урожайності.
- підтримка трудових ресурсів. Забезпечення навчання та підвищення кваліфікації персоналу дозволить максимально ефективно використовувати існуючі ресурси [27].

Для кращого розуміння було створено графік порівняння ключових показників ефективності використання ресурсів.

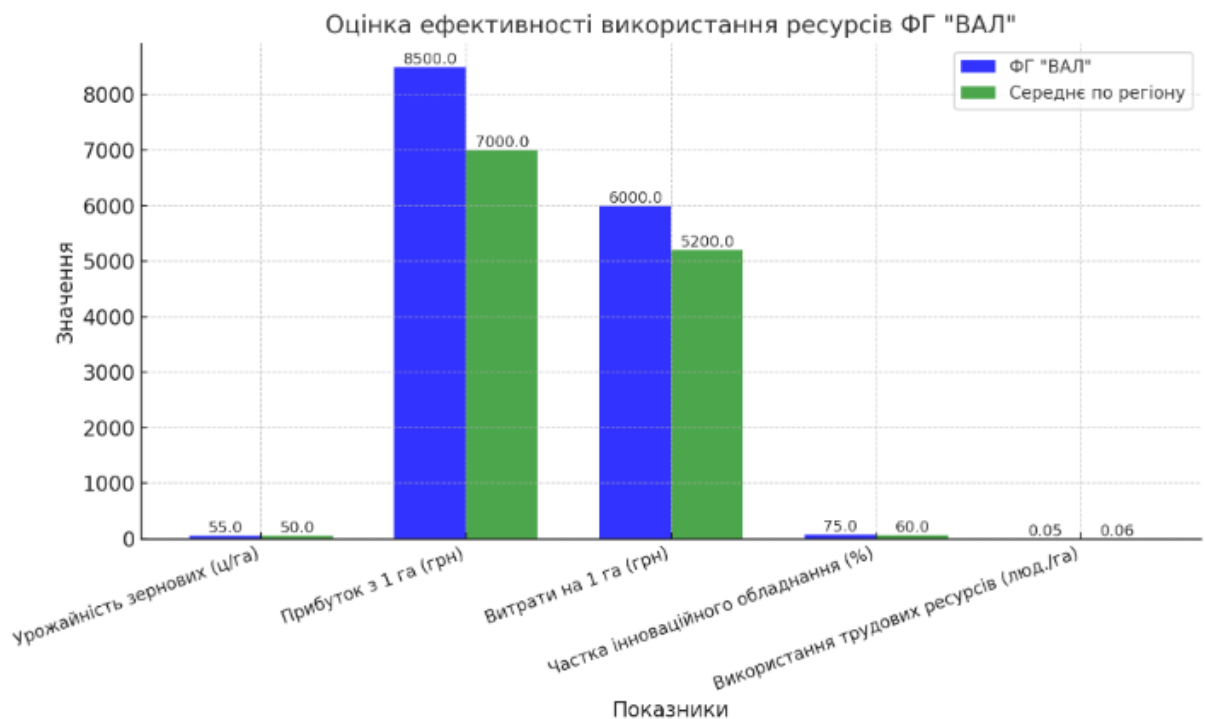

Рисунок 2.3 Оцінка ефективності використання ресурсів ФГ «ВАЛ»

На графіку представлено порівняння основних показників ефективності використання ресурсів ФГ «ВАЛ» із середніми значеннями по регіону:

- урожайність зернових (ц/га). ФГ «ВАЛ» перевищує середній показник, що свідчить про ефективне використання земель;
- прибуток з 1 га (грн). Господарство отримує значно вищий прибуток, підтверджуючи ефективність фінансових інвестицій;
- витрати на 1 га (грн). Витрати вищі за середні, але окупність свідчить про доцільність цих інвестицій;
- частка інноваційного обладнання (%). ФГ «ВАЛ» значно випереджає регіон завдяки модернізації технічної бази;
- використання трудових ресурсів (люд./га). Оптимальний рівень у ФГ «ВАЛ» демонструє ефективність автоматизації.

ФГ «ВАЛ» ефективно використовує ресурси, значно перевершуючи середні показники регіону за більшістю критеріїв. Для подальшого розвитку рекомендується оптимізувати витрати та підвищувати продуктивність через вдосконалення агротехнологій і підготовку персоналу.

Фермерське господарство «ВАЛ» є одним із малих аграрних підприємств Кіровоградської області. Для розуміння його конкурентоспроможності важливо порівняти основні аспекти діяльності з іншими господарствами регіону, враховуючи масштаби, технічне забезпечення, використання технологій, фінансові показники та рівень інновацій.

У порівнянні з великими агрохолдингами Кіровоградщини, які володіють значними земельними ресурсами і мають доступ до потужної технічної бази, ФГ «ВАЛ» поступається в масштабності виробництва. Великі господарства використовують сучасну техніку, автоматизовані системи управління та інноваційні технології, що забезпечує їм високу продуктивність і ефективність. Натомість ФГ «ВАЛ» працює в умовах обмежених ресурсів, що обмежує його можливості для швидкої модернізації та нарощування обсягів виробництва.

Технічний стан господарства також значно відстає від лідерів аграрного сектору регіону. У той час як великі підприємства активно впроваджують точне землеробство, безпілотні технології та системи моніторингу полів, у ФГ «ВАЛ» використання таких інструментів є недостатнім. Це призводить до менш ефективного управління виробничими процесами, що відображається на кінцевих результатах. Серед середніх і дрібних фермерських господарств подібні проблеми є типовими, проте ФГ «ВАЛ» має потенціал для покращення ситуації шляхом залучення інвестицій і впровадження новітніх рішень.

У сфері зберігання та переробки продукції господарство також стикається з певними труднощами. Більшість великих господарств регіону мають власну інфраструктуру для зберігання зерна та переробки, яка відповідає сучасним стандартам. Натомість у ФГ «ВАЛ» інфраструктура перебуває в стані, що вимагає модернізації. Через це господарство зазнає втрат продукції та зниження її якості, що знижує його конкурентоспроможність на ринку.

Що стосується фінансових показників, ФГ «ВАЛ» значно залежить від зовнішніх факторів, таких як ціни на ринку, погодні умови та доступ до кредитних ресурсів. Великі підприємства зазвичай мають більше можливостей для страхування ризиків і диверсифікації діяльності, тоді як малі господарства, включно з ФГ «ВАЛ», мають обмежені інструменти для управління цими викликами.

Водночас, ФГ «ВАЛ» має свої переваги, серед яких більша гнучкість у прийнятті рішень, локальна орієнтація та можливість швидше адаптуватися до змін у ринковій ситуації. Це важливо в умовах сучасної конкуренції, особливо для малих фермерських господарств.

Загалом, порівняльний аналіз свідчить про те, що для підвищення конкурентоспроможності ФГ «ВАЛ» необхідно зосередитися на модернізації технічної бази, впровадженні сучасних інформаційних технологій, покращенні інфраструктури зберігання та розширенні фінансових

можливостей. Це дозволить господарству не лише зберегти свою позицію на ринку, а й закласти основу для подальшого розвитку та збільшення своєї частки в аграрному секторі Кіровоградської області

Аналіз господарської діяльності ФГ «ВАЛ» свідчить про наявність як сильних сторін, так і суттєвих проблем, які стримують розвиток підприємства. Господарство демонструє стабільність у традиційних видах аграрної діяльності, однак стикається з обмеженнями, пов'язаними зі станом інфраструктури, технічного забезпечення та впровадженням сучасних технологій.

Основними проблемними аспектами є застарілий транспортний парк, недостатній рівень використання інформаційно-комунікаційних технологій та потреба у модернізації систем зберігання продукції. Ці чинники негативно впливають на ефективність виробництва, якість продукції та фінансові результати. Крім того, залежність від зовнішніх факторів, таких як коливання ринкових цін та погодні умови, створює додаткові ризики для господарства.

Водночас ФГ «ВАЛ» має певні конкурентні переваги, включно з гнучкістю в прийнятті рішень, можливістю швидкої адаптації до ринкових змін і потенціалом для розвитку за умови залучення інвестицій та впровадження сучасних рішень.

Таким чином, для покращення показників господарської діяльності необхідно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на модернізацію технічної бази, впровадження інноваційних технологій, удосконалення інфраструктури зберігання та оптимізацію бізнес-процесів. Реалізація цих змін дозволить фермерському господарству «ВАЛ» зміцнити свої позиції на ринку, підвищити ефективність виробництва та забезпечити стале зростання в майбутньому.

РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФГ «ВАЛ»

3.1. Впровадження технологічних інновацій на ФГ «ВАЛ»

Впровадження технологічних інновацій є одним із ключових напрямків розвитку сучасного сільського господарства. Уміння адаптувати новітні технології до виробничих процесів дозволяє фермерським господарствам не лише підвищувати ефективність своєї діяльності, але й залишатися конкурентоспроможними в умовах стрімких змін на аграрному ринку.

Фермерське господарство «ВАЛ» наразі стикається з низкою викликів, які стримують його розвиток, зокрема зношеністю технічного обладнання, недостатнім рівнем автоматизації процесів та обмеженим використанням інноваційних рішень. Застарілі підходи до управління та виробництва вже не відповідають сучасним стандартам, а також спричиняють високі витрати й втрати продуктивності.

Метою впровадження технологічних інновацій у ФГ «ВАЛ» є модернізація виробничих процесів, підвищення врожайності, зниження витрат на обслуговування техніки та забезпечення сталого розвитку господарства. До основних інноваційних рішень, які можуть бути реалізовані, належать системи точного землеробства, автоматизовані системи управління, використання дронів для моніторингу полів, а також впровадження сучасних методів зберігання та переробки продукції.

Впровадження технологічних інновацій на господарстві «ВАЛ», визначенню їхніх переваг і потенційного впливу на ефективність роботи підприємства. Реалізація інноваційних технологій дозволить господарству підвищити продуктивність, зменшити вплив негативних зовнішніх чинників і посилити свої позиції на ринку сільськогосподарської продукції.

ФГ «ВАЛ» активно впроваджує сучасні технології в рослинництві, що дозволяє господарству підвищувати продуктивність, зменшувати витрати та підтримувати екологічну стійкість виробництва. Основна увага зосереджена

на впровадженні технологій точного землеробства, використанні інноваційної техніки, застосуванні біотехнологій та аналітичних цифрових платформ.

ФГ «ВАЛ» активно використовує точне землеробство, що є сучасним підходом до управління рослинництвом. Ця технологія спрямована на максимальну ефективність використання ресурсів за рахунок детального аналізу стану ґрунту та рослин на кожній ділянці поля. Завдяки впровадженню систем GPS-навігації, датчиків та аналітичного програмного забезпечення, господарство забезпечує індивідуальний підхід до обробки земельних угідь, що дозволяє значно підвищити врожайність культур і знизити витрати на добрива, насіння та засоби захисту рослин.

Основою точного землеробства є створення електронних карт ґрунтів, які фіксують інформацію про фізичні та хімічні властивості землі, зокрема рівень кислотності, вологість, вміст органічних речовин тощо. На базі цих карт у ФГ «ВАЛ» проводиться аналіз родючості ґрунту та розробляються рекомендації щодо оптимального обробітку кожної ділянки. Наприклад, внесення добрив здійснюється диференційовано, залежно від потреб конкретної зони поля, що зменшує надмірне використання хімічних речовин і сприяє збереженню екології.

Окрім цього, господарство використовує сучасні датчики для моніторингу стану посівів. Ці пристрої збирають дані про густоту рослин, рівень їх здоров'я, наявність шкідників чи хвороб. Ця інформація дозволяє приймати своєчасні рішення, наприклад, про внесення пестицидів.

Впровадження точного землеробства у ФГ «ВАЛ» також забезпечує економічну вигоду. Диференційоване внесення ресурсів дозволяє зменшити витрати на засоби захисту рослин і добрива на 15-25% у порівнянні з традиційними методами. Також спостерігається підвищення врожайності на 10-20% завдяки кращому догляду за рослинами. Інноваційна техніка також відіграє важливу роль у діяльності ФГ «ВАЛ».

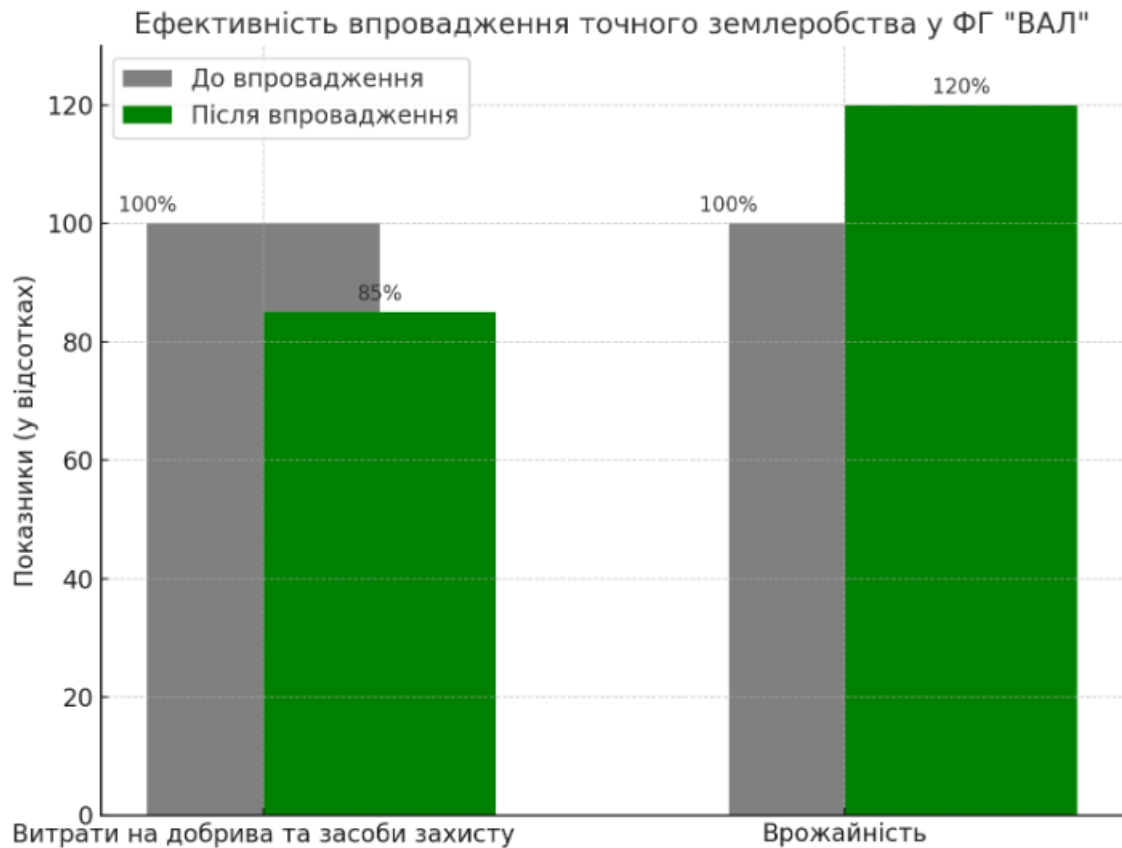

Рисунок 3.1 Ефективність впровадження точного землеробства за даними ФГ «ВАЛ»

Графік демонструє зміну витрат на добрива та засоби захисту, а також підвищення врожайності після впровадження точного землеробства у ФГ «ВАЛ». Спостерігається зниження витрат на добрива та засоби захисту рослин на 15% завдяки диференційованому підходу до їх внесення. Завдяки кращому аналізу ґрунтів і стану посівів врожайність зросла на 20%.

Ці результати підтверджують ефективність точного землеробства як ключової технології для оптимізації ресурсів та підвищення продуктивності господарства.

ФГ «ВАЛ» активно використовує сучасну сільськогосподарську техніку, яка оснащена інноваційними функціями, зокрема автопілотом і системами автоматизованого збору даних. Трактори та комбайни, що застосовуються в господарстві, значно спрощують і оптимізують процеси обробки ґрунту, посіву, догляду за посівами та збору врожаю.

Функція автопілота забезпечує точність виконання польових робіт. Машини працюють за заздалегідь заданими маршрутами, які створюються на основі GPS-даних і електронних карт полів. Це виключає ймовірність перекриття або залишення необроблених ділянок, що дозволяє раціонально використовувати насіння, добрива та засоби захисту рослин. Застосування такої технології не тільки знижує витрати, але й скорочує час на виконання агротехнічних операцій, забезпечуючи ефективність виробництва навіть у великих масштабах.

Окрім автоматизації обробки полів, техніка оснащена датчиками та аналітичними системами, які дозволяють у режимі реального часу вимірювати такі параметри, як: Дозволяє оцінити загальний стан посівів і прогнозувати потенційну врожайність. Допомогає визначити оптимальний час збору врожаю, уникаючи втрат через пересушування або надмірну вологість.

Щільність посівів забезпечує інформацію про рівномірність росту культур і допомагає вчасно виявляти проблеми, такі як нерівномірний розподіл добрив чи шкідників.

Ці дані дають змогу оперативно реагувати на зміни в умовах виробництва. Наприклад, якщо під час збору врожаю виявляються ділянки з аномальною вологістю, техніка може автоматично адаптувати режим роботи або зберігати зібране зерно з окремим маркуванням для подальшого сушіння.

Впровадження таких технологій також сприяє покращенню якості продукції. Завдяки точним вимірюванням і контролю за всіма етапами виробництва, ФГ «ВАЛ» забезпечує отримання однорідного врожаю з оптимальними характеристиками, що підвищує його конкурентоспроможність на ринку.

Крім цього, використання інноваційної техніки сприяє сталому розвитку господарства, оскільки знижує рівень витрат пального, зменшує вплив на довкілля та сприяє більш раціональному використанню природних ресурсів. Технологічний підхід ФГ «ВАЛ» є прикладом того, як сучасні

досягнення інженерії можуть бути інтегровані в традиційний аграрний сектор для підвищення ефективності та екологічності виробництва.

Біотехнології відіграють ключову роль у забезпеченні стабільного розвитку ФГ «ВАЛ». Завдяки впровадженню сучасних біотехнологічних рішень господарство підвищує ефективність вирощування сільськогосподарських культур, забезпечує екологічну стійкість і покращує якість продукції.

Одним із важливих аспектів використання біотехнологій є застосування високоякісного насіння. У ФГ «ВАЛ» використовують насіння, спеціально адаптоване до кліматичних умов регіону, що забезпечує високу стійкість культур до несприятливих факторів, таких як посуха, перепади температур, шкідники чи хвороби. Це дозволяє отримувати стабільно високі врожаї навіть у складних природних умовах.

Також у господарстві застосовуються мікробіологічні добрива, які є ефективною альтернативою хімічним препаратам. Ці добрива містять корисні мікроорганізми, що стимулюють природні процеси у ґрунті, підвищують його родючість і сприяють росту рослин. Використання таких препаратів дозволяє зменшити кількість хімічних засобів, що знижує витрати і забезпечує екологічну безпеку.

Іншим напрямком біотехнологій, які активно використовуються у ФГ «ВАЛ», є застосування біопрепаратів для захисту рослин. Ці препарати містять природні компоненти, які борються зі шкідниками та хворобами без шкоди для довкілля. Вони допомагають підтримувати здоров'я посівів, знижують ризики втрат урожаю і сприяють отриманню продукції високої якості.

Таблиця 3.1

**Вплив біотехнологій на ефективність сільськогосподарського
виробництва в ФГ «ВАЛ»**

Напрямок використання біотехнологій	Переваги	Результати у ФГ «ВАЛ»
Високоякісне адаптоване насіння	Висока стійкість культур до посухи, шкідників та хвороб	Стабільно високі врожаї незалежно від кліматичних умов
Мікробіологічні добрива	Підвищення родючості ґрунту, зменшення використання хімічних добрив	Економія до 20% на добривах, покращення якості ґрунту
Біопрепарати для захисту рослин	Екологічний захист рослин від шкідників і хвороб	Зменшення втрат врожаю на 15-20%, поліпшення якості продукції
Біотехнологічні рішення для поліпшення ґрунту	Відновлення структури ґрунту, збільшення його здатності утримувати вологу	Покращення врожайності на 10-15% завдяки кращому забезпеченню культур поживними речовинами

Таким чином, біотехнології є не лише ефективним інструментом для підвищення врожайності та зниження витрат, а й важливим кроком до екологічно сталого господарювання. Вони забезпечують ФГ «ВАЛ» конкурентоспроможність на сучасному аграрному ринку, підвищуючи якість продукції та зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище.

Важливим елементом діяльності ФГ «ВАЛ» є використання аналітичних цифрових платформ. Ці програми допомагають господарству аналізувати дані, прогнозувати врожайність, планувати виробничі процеси та контролювати витрати. Використання таких інструментів забезпечує оперативність прийняття рішень і підвищує ефективність управління.

Таблиця відображає основні можливості аналітичних платформ у ФГ «ВАЛ», які спрямовані на покращення ефективності сільськогосподарського виробництва. Кожна з можливостей має конкретну ціль і забезпечує значні переваги для господарства

Таблиця 3.2

Основні можливості аналітичних платформ у ФГ «ВАЛ»

Можливості	Опис
Аналіз даних про стан ґрунтів і посівів	Використання даних з дронів, супутникових знімків та датчиків для отримання актуальної інформації про стан ґрунту, вологість, щільність посівів та наявність хвороб. Сприяє прийняттю точних рішень щодо догляду за культурами.
Прогнозування врожайності	Інтеграція історичних даних про погоду, характеристики ґрунтів і стан посівів для прогнозування майбутньої врожайності. Дозволяє планувати збут продукції та розподіляти ресурси.
Планування виробничих процесів	Автоматизація розробки детальних планів робіт, таких як посівна кампанія, внесення добрив, боротьба зі шкідниками чи збір врожаю. Знижує витрати часу та підвищує ефективність роботи.
Контроль витрат	Відстеження витрат на добрива, паливо, засоби захисту рослин та інші ресурси. Дозволяє виявляти нераціональне використання ресурсів і оперативно коригувати бюджет.

Загалом, аналітичні платформи в ФГ «ВАЛ» надають комплексний інструмент для управління сільськогосподарським виробництвом, сприяючи підвищенню продуктивності, зниженню витрат та покращенню планування.

У таблиці представлені основні платформи, які використовуються в господарстві, та їх результати

Таблиця 3.3

Представлені основні платформи, які використовуються в господарстві

Платформа	Опис	Результати
Cropio	Моніторинг стану полів у режимі реального часу за допомогою супутників та наземних датчиків.	Оптимізація витрат на добрива (скорочення на 15%), збільшення врожайності на 12% завдяки точному внесенню добрив.
AgriChain	Планування посівної кампанії та аналіз виробничих процесів.	Скорочення часу на планування робіт на 25%, зниження витрат на логістику під час збору врожаю.

Продовження таблиці 3.3

OneSoil	Інтерактивні карти полів для диференційованого внесення добрив і засобів захисту.	Зменшення витрат на засоби захисту рослин на 18%, забезпечення рівномірності розвитку посівів.
MyFarm	Повна документація про господарство, відстеження витрат і доходів, інтеграція даних з інших аналітичних систем.	Підвищення прозорості управління фінансами, своєчасна реакція на зміни в ринкових умовах.

Іпровадження аналітичних платформ у ФГ «ВАЛ» має значний позитивний вплив на всі аспекти сільськогосподарського виробництва. Моніторинг стану полів, оптимізація витрат, планування виробничих процесів та управління фінансами стали більш ефективними та прозорими.

Результати використання цих платформ свідчать про значне зниження витрат на добрива та засоби захисту рослин, збільшення врожайності та скорочення часу на планування робіт. Все це сприяє підвищенню загальної продуктивності та стабільності господарства, роблячи його більш конкурентоспроможним на ринку.

Загалом, аналітичні платформи в ФГ «ВАЛ» надають комплексний інструмент для управління сільськогосподарським виробництвом, сприяючи підвищенню продуктивності, зниженню витрат та покращенню планування. Застосування цих технологій дозволяє ФГ «ВАЛ» ефективно використовувати ресурси, підтримувати високу якість продукції та зміцнювати свої позиції на ринку. Інтеграція інноваційних рішень сприяє сталому розвитку господарства, роблячи його конкурентоспроможним та екологічно відповідальним.

Фермерське господарство «ВАЛ» активно впроваджує сучасні енергоефективні технології та рішення, спрямовані на зниження енергоспоживання, екологічну стійкість і оптимізацію витрат. У центрі уваги – зелена енергетика, що забезпечує господарству як енергетичну незалежність, так і дотримання принципів екологічної відповідальності.

Одним із ключових напрямів підвищення енергоефективності у фермерському господарстві «ВАЛ» є впровадження енергоощадного обладнання, яке сприяє значному зменшенню витрат на енергоресурси. У сучасних умовах ефективне використання енергії стає не лише економічною необхідністю, але й важливим елементом екологічної відповідальності.

Господарство активно інвестує у використання сучасної техніки, яка відповідає стандартам паливної ефективності. Трактори, комбайни та обприскувачі нового покоління дозволяють зменшити витрати палива на 20-25% у порівнянні зі старими моделями. Це досягається за рахунок удосконалених двигунів, систем точного дозування палива та оптимізації роботи обладнання. Завдяки цьому господарство знижує операційні витрати та одночасно скорочує кількість викидів вуглекислого газу в атмосферу.

Крім того, у виробничих приміщеннях і на території господарства впроваджено енергозберігаюче освітлення. Використання LED-ламп дозволяє зменшити споживання електроенергії на освітлення до 50% порівняно зі звичайними лампами розжарювання. Це не лише знижує витрати на енергію, але й забезпечує довговічність освітлювальних приладів, що потребують менше обслуговування та заміни.

Використання енергоощадного обладнання також позитивно позначається на продуктивності праці. Нові моделі сільськогосподарської техніки обладнані системами автоматичного управління, які підвищують точність виконання робіт і зменшують втрати ресурсів. Наприклад, сучасні обприскувачі дозволяють оптимально використовувати хімічні засоби захисту рослин, що не лише скорочує витрати, але й зменшує негативний вплив на довкілля.

Таким чином, впровадження енергоощадного обладнання у ФГ «ВАЛ» є ефективним рішенням для зменшення витрат на паливо та електроенергію, підвищення екологічної стійкості та забезпечення довготривалого розвитку господарства. Ці заходи демонструють важливість інвестицій у нові

технології для підвищення конкурентоспроможності та відповідальності перед суспільством.

Фермерське господарство «ВАЛ» приділяє значну увагу впровадженню систем автоматизації та моніторингу, що дозволяють ефективно управляти використанням енергоресурсів. Це важливий аспект енергоефективності, оскільки контроль та оптимізація енергоспоживання є одним із ключових чинників зниження витрат та підвищення продуктивності.

У господарстві встановлено системи моніторингу, які дозволяють відстежувати споживання електроенергії та пального в реальному часі. Ці системи оснащені датчиками, що збирають дані з різних виробничих процесів та обладнання. Завдяки аналізу отриманої інформації можна оперативно виявляти неефективні ділянки, такі як надмірне використання ресурсів або збої в роботі обладнання.

Автоматизація також включає управління системами освітлення, вентиляції та опалення. У виробничих приміщеннях господарства встановлено автоматизовані системи управління кліматом, які забезпечують оптимальні умови роботи з мінімальним споживанням енергії. Це досягається завдяки програмованим таймерам і датчикам руху, що зменшують витрати електроенергії в періоди низької активності.

Завдяки автоматизації господарство «ВАЛ» також може прогнозувати свої енергетичні потреби та планувати їх більш раціонально. Використання таких систем не тільки знижує витрати, але й сприяє зменшенню негативного впливу на довкілля, оскільки зменшується споживання ресурсів і викиди парникових газів.

Загалом автоматизація та контроль енергоспоживання дозволяють ФГ «ВАЛ» значно підвищити ефективність управління енергоресурсами. Це сприяє підвищенню рентабельності господарства, забезпечує конкурентні переваги на ринку та створює основу для впровадження більш складних технологічних рішень у майбутньому.

Одним із важливих напрямків підвищення енергоефективності та оптимізації витрат у ФГ «ВАЛ» є модернізація систем зберігання та переробки сільськогосподарської продукції. Успішна реалізація цього завдання сприяє не лише зниженню енергоспоживання, але й значному покращенню якості продукції, що є важливим чинником для підвищення конкурентоспроможності господарства.

На сьогодні значну увагу приділено використанню термоізованих матеріалів у конструкціях сховищ. Це дозволяє суттєво знизити тепловтрати під час підтримання необхідного температурного режиму, особливо в зимовий період. Завдяки цьому господарство мінімізує витрати на обігрів сховищ, що позитивно позначається на загальних витратах.

Крім цього, у сховищах впроваджено сучасні вентиляційні системи, обладнані енергоефективними двигунами. Такі системи забезпечують рівномірний розподіл повітря та підтримання оптимальної вологості для зберігання продукції, наприклад зернових культур. Це дозволяє уникати втрат через псування врожаю, зберігаючи його якість на високому рівні протягом тривалого часу.

Модернізація також торкнулася процесів переробки продукції. Завдяки впровадженню новітніх технологій, таких як автоматизовані лінії для сортування та очищення зерна, господарство значно підвищило швидкість і точність цих операцій. Сучасне обладнання потребує менше енергії для роботи, а також мінімізує втрати продукції під час обробки.

Важливим компонентом модернізації є інтеграція систем моніторингу та управління. У ФГ «ВАЛ» встановлено системи, які дозволяють контролювати ключові параметри, такі як температура, вологість і рівень енерговитрат у реальному часі. Це забезпечує своєчасну ідентифікацію проблем і дає можливість оперативно реагувати на відхилення від норм, що підвищує ефективність роботи всієї інфраструктури.

Таким чином, модернізація систем зберігання та переробки є важливим кроком на шляху до оптимізації роботи фермерського господарства «ВАЛ».

Вона дозволяє суттєво знизити витрати, покращити якість продукції та забезпечити стабільність роботи господарства в умовах сучасних викликів. Ці заходи не лише підвищують економічну ефективність, але й сприяють екологічній відповідальності, знижуючи споживання енергії та вплив на довкілля.

Таблиця, яка відображає, їх економічний та екологічний ефект, а також долю впровадження у ФГ «ВАЛ».

Таблиця 3.4

Економічний та екологічний ефект в господарстві від застосування технологій

Технологія/Захід	Економічний ефект	Екологічний ефект	Доля впровадження у ФГ «ВАЛ»
Енергоощадне обладнання	Зниження витрат на паливо на 25%	Зменшення викидів CO ₂ на 15%	80%
Сонячні панелі	Економія електроенергії на 30%	Виробництво чистої енергії	30% потреб господарства
Біогазові установки	Плановане скорочення витрат на тепло до 20%	Переробка відходів, зменшення забруднення	У стадії розробки
Вітряні турбіни	Планована економія до 15% енергії	Зниження залежності від викопних джерел	У стадії розробки
LED-освітлення	Зменшення витрат на освітлення на 50%	Менше споживання електроенергії	90% виробничих приміщень

Таблиця демонструє впровадження сучасних технологій та заходів у фермерському господарстві «ВАЛ», які спрямовані на підвищення економічної ефективності та екологічної стійкості.

Енергоощадне обладнання забезпечує значну економію витрат на паливо (до 25%), що позитивно впливає на фінансові показники господарства. Додатково, скорочення викидів CO₂ на 15% є важливим екологічним досягненням. Високий рівень впровадження (80%) свідчить про успішність інтеграції цих технологій. Сонячні панелі дозволяють зменшити

залежність від традиційних джерел енергії, забезпечуючи 30% енергетичних потреб господарства. Економія електроенергії на 30% та виробництво чистої енергії сприяють екологічній стабільності. Біогазові установки ефективно переробляють органічні відходи, повністю зменшуючи їх забруднювальний вплив. Скорочення витрат на тепло до 20% та максимальне використання відходів відображають комплексний підхід до сталого розвитку.

Вітряні турбіни наразі перебувають у стадії розробки, однак їх потенційна економія енергії до 15% свідчить про перспективність технології у майбутньому. Це також допоможе зменшити залежність від викопних джерел. LED-освітлення вже активно використовується у 90% виробничих приміщень, забезпечуючи економію витрат на освітлення до 50%. Зменшення споживання електроенергії підвищує енергоефективність господарства.

Загалом, фермерське господарство «ВАЛ» демонструє комплексний підхід до впровадження сучасних технологій, що дозволяє оптимізувати витрати, знизити екологічний вплив і підвищити рівень стійкості господарства до зовнішніх викликів.

Впровадження технологічних інновацій є ключовим елементом підвищення ефективності діяльності ФГ «ВАЛ». Використання сучасних технологій у рослинництві та тваринництві сприяє оптимізації виробничих процесів, підвищенню якості продукції та збільшенню врожайності. Застосування цифрових платформ для управління господарством дозволяє забезпечити оперативний моніторинг і точне планування, що мінімізує ризики та втрати. Орієнтація на енергоефективність і зелений розвиток не лише знижує витрати на енергоресурси, а й відповідає сучасним екологічним стандартам, що створює додаткові переваги в контексті сталого розвитку господарства. Таким чином, інвестиції у впровадження технологічних рішень є стратегічним напрямом, що забезпечить конкурентоспроможність та довгострокову успішність підприємства.

3.2. Управлінські та маркетингові інновації ФГ «ВАЛ»

Ефективне управління та маркетинг є ключовими елементами успішної діяльності будь-якого сільськогосподарського підприємства. Фермерське господарство «ВАЛ» у своєму прагненні до розвитку активно впроваджує управлінські та маркетингові інновації, спрямовані на оптимізацію бізнес-процесів, підвищення впізнаваності продукції та вихід на нові ринки.

Фермерське господарство «ВАЛ» робить акцент на розробці власного бренду для підвищення впізнаваності продукції та формування позитивного іміджу серед споживачів. Незважаючи на невеликі розміри та спеціалізацію на виробництві зернових і олійних культур, створення бренду дозволить господарству виділитися серед конкурентів і зміцнювати свою позицію на ринку.

Одним із ключових елементів бренду є розробка логотипа, який відображає унікальність продукції та цінності господарства. У логотипі запропоновано відобразити стилізовано відобразити пшеничний колос і соняшник – основні культури ФГ «ВАЛ». Використання зелених і золотистих відтінків підкреслює зв'язок із природою, екологічність та якість продукції.

Рисунок 3.2 Запропонований варіант брендингу для господарства

Додатковим аспектом брендингу ФГ «ВАЛ» стала пропозиція створення сучасного та функціонального дизайну пакування, що відображає цінності господарства. Пакування продукції розроблено у мінімалістичному стилі, з використанням природних кольорів і елементів, які акцентують увагу на натуральності та екологічності. Вибір простого, але естетичного оформлення дозволяє підкреслити високу якість продукції та її походження.

Особливу увагу приділено використанню екологічних матеріалів для виготовлення пакування. Воно не лише естетично привабливе, але й відповідає сучасним стандартам екологічної відповідальності. Матеріали, які можна переробляти, підкреслюватимуть турботу господарства про довкілля, що стане важливим фактором для сучасних споживачів, які все більше орієнтуються на екопродукцію.

Для популяризації свого бренду ФГ «ВАЛ» запропоновано активно використовувати цифрові комунікації, що дозволить господарству підтримувати зв'язок зі споживачами та доносити цінності своєї продукції. Профілі у соціальних мережах, таких як Facebook та Instagram, стануть ключовими каналами для взаємодії з аудиторією. Через них господарство буде публікувати цікаві матеріали про свою діяльність, такі як фотозвіти з полів, історії про вирощування культур, впровадження інновацій та екологічні ініціативи.

Окрім цифрових платформ, ФГ «ВАЛ» запропоновано брати активну участь у регіональних виставках, ярмарках та інших галузевих заходах. Такі події дозволяють презентувати продукцію безпосередньо споживачам і партнерам, отримувати зворотний зв'язок і налагоджувати нові ділові контакти.

Однією з основних характеристик бренду ФГ «ВАЛ» є акцент на якості та натуральності продукції. Господарство вирощує зернові та олійні культури, використовуючи сучасні технології та мінімізуючи використання хімічних засобів. Це забезпечує не лише високу якість врожаю, але й знижує негативний вплив на довкілля.

Брендинг є одним із ключових інструментів, який дозволяє фермерському господарству «ВАЛ» формувати позитивний імідж, виділятися серед конкурентів та залучати нових споживачів. Для невеликого підприємства, яке спеціалізується на вирощуванні зернових і олійних культур, правильна стратегія брендингу допомагає досягти більшої впізнаваності, посилити конкурентоспроможність і забезпечити стабільний розвиток. У таблиці представлені основні елементи брендингу, що застосовуються ФГ «ВАЛ», їх опис та очікувані ефекти від впровадження.

Таблиця 3.5

Основні елементи брендингу ФГ «ВАЛ»

Елемент брендингу	Опис	Очікуваний ефект
Логотип та слоган	Створення візуальної айдентики, що підкреслює натуральність і якість	Формування впізнаваності
Пакування	Екологічне, стильне, з детальною інформацією про продукцію	Залучення екосвідомих споживачів
Соціальні мережі	Публікації про процес виробництва, користь продукції	Залучення молодшої аудиторії, розширення охоплення
Участь у виставках	Презентація продукції на місцевих заходах	Налагодження нових партнерств
Регіональні партнерства	Співпраця з місцевими магазинами	Розширення точок збуту

Ретельно продуманий брендинг дозволяє ФГ «ВАЛ» не лише підвищити впізнаваність серед споживачів, але й зміцнити свої ринкові позиції. Завдяки використанню екологічного пакування, активній діяльності у соціальних мережах і участі в регіональних виставках господарство демонструє свої цінності, такі як натуральність, якість і турбота про довкілля. Успішна реалізація зазначених елементів брендингу сприяє залученню нових клієнтів, зміцненню довіри до продукції та розширенню ринків збуту, що є

запорукою стабільного зростання підприємства в умовах сучасного конкурентного середовища.

Створення сильного бренду допоможе ФГ «ВАЛ» виділятися серед конкурентів, формувати довіру споживачів та залучати нових клієнтів. Завдяки системному підходу до брендингу господарство не лише зміцнить свої позиції на місцевому ринку, але й отримує можливість розширення на нові ринки, виходячи на вищий рівень розвитку та забезпечуючи сталий успіх у майбутньому.

Для підвищення ефективності управління виробничими та організаційними процесами у фермерському господарстві «ВАЛ» було запропоновано впровадження сучасних методів управління, таких як Lean і Agile. Ці підходи дозволяють оптимізувати використання ресурсів, скоротити час на виконання завдань і підвищити гнучкість управління, що особливо важливо для невеликого підприємства, яке працює в умовах високої конкуренції та залежності від зовнішніх факторів, як-от погодні умови чи ринкові зміни.

Lean-управління спрямоване на мінімізацію втрат і максимізацію цінності для споживачів. У господарстві «ВАЛ» цей підхід реалізується через оптимізацію ключових процесів, таких як обробка ґрунту, внесення добрив та збір урожаю. Наприклад, аналіз потоків створення цінності дозволив виявити неефективність у логістиці між полями та зерноховищами. Запропоновано маршрутизацію транспортування зерна, що дозволило скоротити витрати на паливе і час доставки. Крім того, Lean сприяє раціональному використанню матеріальних та людських ресурсів, наприклад, через впровадження системи обліку витрат ресурсів у реальному часі.

Agile-управління в господарстві спрямоване на підвищення адаптивності та оперативності у прийнятті рішень. Цей підхід дозволяє ефективно реагувати на зміни, що особливо важливо для сільського господарства. Наприклад, у разі раптових змін погодних умов команда швидко коригує графік робіт, забезпечуючи своєчасне виконання критичних

завдань, таких як обробка посівів або збирання врожаю. Agile також активно використовується у сфері управління проектами. Один із прикладів — модернізація технічної бази: здобувач запропонував розділити проєкт на кілька етапів із визначенням ключових результатів для кожного з них. Це дозволило оцінювати ефективність роботи та вносити корективи на основі отриманих даних.

Поєднання Lean і Agile створює синергію, де Lean забезпечує ефективність і економію ресурсів, а Agile — гнучкість і швидкість. Здобувач запропонував регулярні командні зустрічі для обговорення поточних викликів і планування дій, що підвищило комунікацію та злагодженість дій між працівниками. Такі ініціативи також сприяли формуванню культури постійного вдосконалення та залученості працівників до процесу прийняття рішень.

У сучасному світі ефективне управління ресурсами та процесами є ключовим фактором успіху для будь-якої компанії. Фермерське господарство «ВАЛ» (ФГ «ВАЛ») активно впроваджує методи Lean та Agile для оптимізації своїх операцій. Ці методи дозволяють мінімізувати втрати, оптимізувати процеси та забезпечити гнучкість у прийнятті рішень. У цій таблиці ми розглянемо, як ці методи реалізуються в ФГ «ВАЛ» та які результати вони приносять.

Таблиця 3.6

Методи управління в ФГ «ВАЛ»

Метод	Основні принципи	Приклади реалізації в ФГ «ВАЛ»	Результати впровадження
Lean	- Мінімізація втрат - Оптимізація процесів - Раціональне використання ресурсів	- Аналіз потоків створення цінності для оптимізації логістики між полями та зерносховищами - Впровадження обліку витрат ресурсів у реальному часі	- Скорочення витрат на пальне - Зменшення часу на доставку продукції - Підвищення ефективності роботи

Продовження таблиці 3.6

Agile	- Гнучкість у прийнятті рішень - Етапне виконання завдань - Швидка адаптація до змін	- Коригування графіка робіт залежно від погодних умов - Етапна модернізація технічної бази з визначенням ключових результатів для кожного етапу	- Швидка реакція на зовнішні виклики - Покращення управління проєктами - Своєчасне виконання завдань
Lean + Agile	- Поєднання ефективності та гнучкості - Акцент на залученість команди та постійне вдосконалення	- Регулярні командні зустрічі для аналізу викликів та планування дій - Формування культури безперервного вдосконалення	- Підвищення комунікації між працівниками - Зростання залученості персоналу - Підвищення загальної продуктивності

Впровадження цих методів управління дозволило фермерському господарству «ВАЛ» значно підвищити продуктивність, знизити витрати, зменшити втрати ресурсів і швидко адаптуватися до змінних умов. Це сприяло не лише підвищенню внутрішньої ефективності, але й зміцненню позицій господарства на ринку.

З метою підвищення конкурентоспроможності та розширення каналів збуту продукції ФГ «ВАЛ» запропоновано впровадження інтернет-маркетингу та електронної комерції.

У сучасному цифровому середовищі така ініціатива є стратегічно важливою для розвитку господарства, яке спеціалізується на виробництві зернових та олійних культур.

Основним етапом впровадження інтернет-маркетингу стане створення офіційного вебсайту підприємства. На цьому сайті буде представлена інформація про продукцію господарства, технології її вирощування, а також контактні дані. Передбачено інтеграцію функціоналу для онлайн-замовлень, що дозволить клієнтам зручно знайомитися з асортиментом продукції та оформлювати покупки через інтернет.

Соціальні мережі, такі як Facebook та Instagram, стануть платформами для просування бренду. Регулярні публікації про виробничі процеси, екологічну відповідальність, досягнення підприємства та переваги продукції сприятимуть формуванню позитивного іміджу господарства. Окрім цього, соцмережі слугуватимуть каналом для взаємодії з клієнтами й отримання зворотного зв'язку.

Проведення рекламних кампаній у Google та соцмережах забезпечить ефективне охоплення цільової аудиторії, включаючи оптових покупців, продовольчі компанії та кінцевих споживачів. Використання таргетованої реклами дозволить оптимізувати витрати на просування, а аналіз ефективності рекламних кампаній сприятиме їх постійному вдосконаленню.

Інтеграція елементів електронної комерції стане важливим кроком для розширення географії збуту та підвищення рівня обслуговування клієнтів. Передбачено створення зручного механізму оформлення онлайн-замовлень із можливістю вибору товару, розрахунку вартості та доставки.

Запропоновані заходи сприятимуть підвищенню впізнаваності бренду, залученню нових клієнтів і збільшенню обсягів продажів, що забезпечить стійкий розвиток ФГ «ВАЛ» у сучасних ринкових умовах.

Впровадження управлінських та маркетингових інновацій є ключовим етапом у підвищенні ефективності діяльності ФГ «ВАЛ». Розробка брендингу сприятиме формуванню впізнаваного образу продукції, що підвищить її конкурентоспроможність на ринку. Використання сучасних методів управління, таких як Lean та Agile, дозволить оптимізувати внутрішні процеси, знизити витрати та підвищити гнучкість у реагуванні на ринкові зміни. Інтеграція інтернет-маркетингу та електронної комерції відкриє нові можливості для розширення каналів збуту, залучення клієнтів та збільшення доходів підприємства. Ці заходи створюють основу для стійкого розвитку господарства в умовах сучасного динамічного середовища.

3.3. Інвестиції та партнерство для інноваційного розвитку

Для забезпечення стійкого розвитку та підвищення конкурентоспроможності, ФГ «ВАЛ» активно працює над залученням інвестицій і розширенням партнерських зв'язків. Ці зусилля спрямовані на впровадження сучасних технологій, оптимізацію виробничих процесів та зміцнення ринкових позицій.

Фермерське господарство «ВАЛ» розробляє стратегічний підхід до залучення фінансових ресурсів, який передбачає використання як внутрішніх, так і зовнішніх джерел інвестування. Цей підхід спрямований на забезпечення стійкого розвитку підприємства, реалізацію інноваційних проектів та підвищення його конкурентоспроможності.

Основою інвестиційної діяльності є власні кошти господарства. Частина прибутку та накопичених фінансових ресурсів використовується для впровадження стратегічних ініціатив, таких як оновлення технічного обладнання, впровадження сучасних агротехнологій або розвиток маркетингових проектів. Це демонструє фінансову стабільність підприємства, що підвищує його репутацію і привабливість для потенційних зовнішніх інвесторів.

Залучення банківських кредитів є другим важливим напрямом. ФГ «ВАЛ» прагне співпрацювати з фінансовими установами, отримуючи кредитні ресурси на вигідних умовах. Це дає змогу фінансувати як поточні потреби, так і довгострокові проекти. Одночасно механізм лізингу використовується для оновлення технічного парку господарства, що дозволяє мінімізувати початкові інвестиційні витрати на придбання сучасної сільськогосподарської техніки.

Додатковим джерелом фінансування є участь у грантових конкурсах та державних програмах підтримки. ФГ «ВАЛ» активно вивчає можливості, які надають міжнародні організації, аграрні фонди та державні програми субсидування. Такі ініціативи дозволяють отримувати фінансування для

екологічних, інноваційних та інфраструктурних проєктів, спрямованих на підвищення ефективності господарської діяльності.

Додатковим джерелом фінансування для ФГ «ВАЛ» є активна співпраця з Державним аграрним реєстром (ДАР). Ця платформа забезпечує доступ до державних програм підтримки, які спрямовані на стимулювання розвитку аграрного сектору. Участь у ДАР відкриває можливості для отримання субсидій, компенсацій на придбання сільськогосподарської техніки, впровадження енергоефективних технологій та розвиток екологічних проєктів.

ФГ «ВАЛ» використовує ДАР для пошуку актуальних програм, відповідних його виробничим потребам і стратегічним цілям. Зокрема, завдяки цій платформі господарство може подавати заявки на участь у конкурсах для отримання грантів на модернізацію інфраструктури або реалізацію інноваційних ініціатив. Крім того, ДАР спрощує процес комунікації з державними органами, що значно прискорює отримання фінансування.

Інтеграція можливостей ДАР у діяльність господарства дозволяє ФГ «ВАЛ» збільшувати обсяги інвестицій у стратегічні напрями, забезпечуючи сталий розвиток підприємства та його конкурентоспроможність на ринку. Співпраця з цією платформою також сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій і довіри з боку інвесторів і партнерів.

Стратегічний фокус робиться також на залученні прямих інвестицій. Підприємство шукає приватних інвесторів або партнерів, які готові вкласти кошти в розвиток спільних проєктів. Особливий інтерес становлять інноваційні та експортно-орієнтовані ініціативи, які можуть забезпечити значний економічний ефект.

Таблиця 3.7

Стратегії залучення інвестицій для ФГ «ВАЛ»

Стратегія	Опис	Очікувані результати
Власні кошти	Використання частини прибутку та накопичених фінансових ресурсів для впровадження стратегічних ініціатив, таких як оновлення технічного обладнання, впровадження сучасних агротехнологій або розвиток маркетингових проектів.	Фінансова стабільність підприємства, підвищення його репутації та привабливості для потенційних зовнішніх інвесторів.
Банківські кредити	Співпраця з фінансовими установами для отримання кредитних ресурсів на вигідних умовах для фінансування поточних потреб та довгострокових проектів.	Забезпечення фінансування для поточних потреб та довгострокових проектів, мінімізація початкових інвестиційних витрат на придбання сучасної сільськогосподарської техніки.
Лізинг	Використання механізму лізингу для оновлення технічного парку господарства.	Мінімізація початкових інвестиційних витрат на придбання сучасної сільськогосподарської техніки.
Грантові конкурси та державні програми підтримки	Активне вивчення можливостей, які надають міжнародні організації, аграрні фонди та державні програми субсидування для отримання фінансування для екологічних, інноваційних та інфраструктурних проектів.	Отримання фінансування для екологічних, інноваційних та інфраструктурних проектів, спрямованих на підвищення ефективності господарської діяльності.
Прямі інвестиції	Залучення приватних інвесторів або партнерів, які готові вкласти кошти в розвиток спільних проектів, особливо інноваційних та експортно-орієнтованих ініціатив.	Забезпечення значного економічного ефекту та розвитку спільних проектів.

Ця багатовекторна стратегія дозволяє ФГ «ВАЛ» диверсифікувати джерела фінансування, зменшити залежність від одного інвестиційного каналу і забезпечити стабільний розвиток навіть в умовах економічної нестабільності. Інтеграція внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів

сприятиме створенню міцної фінансової основи для реалізації амбітних планів господарства.

ФГ «ВАЛ» усвідомлює важливість партнерських зв'язків для підвищення конкурентоспроможності, впровадження інноваційних технологій і стійкого розвитку господарства. Взаємодія з агрохолдингами, науковими установами та грантовими організаціями забезпечує підприємству доступ до сучасних знань, фінансових ресурсів і технічних рішень.

Співпраця з агрохолдингами дає змогу інтегрувати передові агротехнології, використовувати сучасну техніку та оптимізувати виробничі процеси. Великі аграрні компанії стають надійними партнерами у сфері збуту продукції, укладаючи довгострокові контракти, що стабілізує фінансові надходження господарства. Також обмін досвідом із фахівцями агрохолдингів допомагає запроваджувати ефективні методи управління та збільшувати врожайність.

Партнерство з науковими установами відкриває широкі перспективи для модернізації виробничих процесів. Спільні дослідницькі проекти дозволяють впроваджувати точне землеробство, автоматизовані системи управління сільськогосподарськими процесами та новітні генетичні розробки. Участь у таких проектах сприяє зменшенню витрат і підвищенню екологічної стійкості виробництва.

Грантові організації є важливим джерелом фінансування інноваційних проектів. ФГ «ВАЛ» активно бере участь у конкурсах, що організовують міжнародні фонди та урядові програми. Це дозволяє залучати кошти для впровадження проектів у сфері автоматизації виробництва, зеленої енергетики та екологічного землеробства. Зокрема, господарство вже працює над створенням енергоефективних систем для мінімізації залежності від викопного палива.

Співпраця з партнерами в аграрному секторі відкриває широкі можливості для розвитку та модернізації виробництва. Взаємодія з агрохолдингами, науковими установами та грантовими організаціями

дозволяє впроваджувати передові технології, отримувати фінансування на екологічні та технологічні проекти, а також обмінюватися досвідом і знаннями. Це сприяє підвищенню ефективності виробництва, зниженню витрат і покращенню якості продукції.

Таблиця 3.8

Переваги співпраці з партнерами

Напрямок співпраці	Можливості та переваги	Приклади проектів
Агрохолдинги	Доступ до передових технологій, вигідні контракти на збут продукції, обмін досвідом	Спільне використання техніки, довгострокові контракти
Наукові установи	Впровадження інновацій, модернізація виробництва, розвиток точного землеробства	Дослідження нових сортів рослин, автоматизація
Грантові організації	Фінансування екологічних і технологічних проектів, участь у міжнародних програмах	Автоматизація ферми, впровадження зеленої енергетики

Співпраця з різними партнерами в аграрному секторі має значні переваги. Агрохолдинги надають доступ до передових технологій і вигідних контрактів, наукові установи сприяють впровадженню інновацій і модернізації виробництва, а грантові організації забезпечують фінансування екологічних і технологічних проектів. В результаті така співпраця дозволяє підвищити ефективність і конкурентоспроможність аграрного бізнесу, а також сприяє сталому розвитку сільського господарства.

Для забезпечення стабільного та стійкого розвитку ФГ «ВАЛ» необхідно створити програму, яка враховуватиме як внутрішні ресурси, так і зовнішні виклики. Така програма дозволить господарству ефективно використовувати свої можливості, реагувати на зміни в ринковому середовищі та забезпечувати довгострокове зростання.

Першим етапом є оцінка поточного стану господарства. Це передбачає детальний аналіз ресурсів (земельних, технічних, людських), фінансових

показників (рівень прибутковості, структура витрат) і технологічного рівня виробництва. Також важливо виявити сильні сторони (висока якість продукції, наявність стабільного ринку збуту) і слабкі місця (зношеність техніки, обмежений доступ до інновацій).

На основі проведеного аналізу формуються стратегічні цілі. Основними напрямками можуть бути модернізація технічної бази, що дозволить підвищити ефективність виробництва, вдосконалення технологій для забезпечення високої якості продукції, розширення географії збуту через вихід на нові ринки та впровадження екологічних стандартів для підвищення стійкості господарства до змін клімату.

Реалізації програми передбачає розподіл завдань на три основні етапи. В першу чергу йдуть короткострокові цілі (1-3 роки): оновлення основного обладнання, оптимізація витрат, активізація інтернет-маркетингу для підвищення продажів. По-друге середньострокові цілі (3-5 років): впровадження нових агротехнологій, розширення асортименту продукції, залучення інвестицій для великих проектів. По-третє довгострокові цілі (понад 5 років): вихід на міжнародні ринки, перехід на енергоефективні технології, досягнення повної екологічної сертифікації продукції.

Регулярний моніторинг виконання програми є ключовим елементом для її успішної реалізації. Потрібно оцінювати прогрес у досягненні цілей, порівнюючи фактичні результати з плановими показниками. У разі змін у ринкових умовах чи виникнення нових викликів необхідно впроваджувати коригувальні заходи для забезпечення гнучкості плану.

Програма довгострокового розвитку є важливим інструментом для стратегічного планування та досягнення сталого зростання в будь-якій організації. Вона включає кілька етапів, кожен з яких має свої завдання та очікувані результати. Оцінка поточного стану дозволяє визначити сильні та слабкі сторони, короткострокові цілі спрямовані на модернізацію та зростання продажів, середньострокові цілі фокусуються на інноваціях та залученні інвестицій, а довгострокові цілі націлені на вихід на міжнародні

ринки та впровадження екологічних технологій. Моніторинг та адаптація забезпечують відповідність цілей ринковим умовам.

Таблиця 3.9

Основні елементи програми довгострокового розвитку

Етап програми	Завдання	Очікувані результати
Оцінка поточного стану	Аналіз ресурсів, фінансів, технологій; SWOT-аналіз	Визначення сильних і слабких сторін
Короткострокові цілі	Модернізація обладнання, впровадження маркетингових заходів	Збільшення ефективності виробництва, зростання продажів
Середньострокові цілі	Впровадження інновацій, залучення інвестицій, розширення асортименту	Підвищення конкурентоспроможності, залучення нових клієнтів
Довгострокові цілі	Вихід на міжнародні ринки, впровадження енергоефективних та екологічних технологій	Стійкий розвиток, зростання доходів
Моніторинг та адаптація	Регулярна оцінка виконання, коригування плану	Забезпечення відповідності цілей ринковим умовам

Програма довгострокового розвитку є комплексним підходом до стратегічного планування, який включає кілька ключових етапів. Оцінка поточного стану дозволяє визначити сильні та слабкі сторони, короткострокові цілі спрямовані на модернізацію та зростання продажів, середньострокові цілі фокусуються на інноваціях та залученні інвестицій, а довгострокові цілі націлені на вихід на міжнародні ринки та впровадження екологічних технологій. Моніторинг та адаптація забезпечують відповідність цілей ринковим умовам, що сприяє сталому розвитку та зростанню доходів організації.

У цьому розділі було розглянуто інноваційні підходи до підвищення конкурентоспроможності фермерського господарства «ВАЛ». Аналіз показав, що впровадження технологічних інновацій, таких як сучасні

агротехнології, цифрові платформи для управління господарством та заходи з енергоефективності, сприяє підвищенню продуктивності та сталого розвитку.

Управлінські та маркетингові новації, зокрема розробка брендингу продукції, застосування гнучких підходів в управлінні (Lean, Agile) та використання інтернет-маркетингу, забезпечують покращення внутрішніх бізнес-процесів і розширення ринків збуту.

Також важливим аспектом є залучення інвестицій і партнерство з агрохолдингами, науковими установами та грантовими організаціями. Розробка програми довгострокового розвитку відкриває перспективи стабільного зростання та підвищення конкурентоспроможності. Інтеграція зазначених підходів дозволить ФГ «ВАЛ» посилити свої позиції на ринку, забезпечити сталість бізнесу та сприяти інноваційному розвитку аграрної галузі.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі на тему «Інноваційні підходи до підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств (на прикладі ФГ «ВАЛ»)» виконано комплексне дослідження, яке дозволило зробити такі висновки:

У дослідженні було детально розглянуто основні теоретичні положення щодо конкурентоспроможності фермерських господарств. Конкурентоспроможність визначено як здатність суб'єкта господарювання ефективно функціонувати в умовах ринкової економіки та забезпечувати переваги своєї продукції на ринку. Одним із ключових факторів, що впливають на конкурентоспроможність, є впровадження інноваційних підходів. Вони охоплюють технологічні, управлінські, організаційні та маркетингові аспекти. Також було підкреслено важливість державної підтримки, оскільки вона сприяє створенню сприятливих умов для розвитку фермерських господарств.

Крім того, дослідження продемонструвало, що ефективне використання ресурсів, адаптація до ринкових змін і використання інноваційних технологій забезпечують сталий розвиток фермерських підприємств. Було визначено, що сучасні тенденції у сільському господарстві вимагають впровадження нових агротехнологій, зокрема прецизійного землеробства, автоматизації виробництва та цифрових платформ для управління процесами.

На прикладі фермерського господарства «ВАЛ» проведено аналіз його економічної та виробничої діяльності. У роботі було визначено, що господарство має сприятливі природно-кліматичні умови, які сприяють вирощуванню основних культур: озимої пшениці, кукурудзи, соняшнику та сої. Аналіз структури посівних площ показав, що підприємство орієнтоване на диверсифікацію виробництва, що дозволяє зменшити ризики втрат від несприятливих погодних умов або змін ринкової кон'юнктури.

Водночас виявлено низку проблем, які стримують розвиток підприємства. Основними з них є: зношеність парку техніки, що призводить до зниження продуктивності; недостатня автоматизація управлінських і виробничих процесів; обмеженість фінансових ресурсів для впровадження сучасних технологій; недостатнє використання цифрових інструментів для аналізу ринкових умов і прийняття стратегічних рішень.

Господарство також стикається з проблемами логістики, зокрема недостатньою кількістю транспортних засобів для оперативного транспортування продукції. Це обмежує його можливості розширення ринків збуту. Інфраструктура підприємства потребує модернізації: зерносховища, будівлі та обладнання знаходяться у задовільному, але морально застарілому стані.

На основі аналізу стану фермерського господарства було запропоновано впровадження комплексу інноваційних заходів. Вони охоплюють кілька напрямів:

Технологічні інновації та оновлення технічного парку, впровадження систем автоматизації виробничих процесів, використання сучасних агротехнологій (наприклад, точне землеробство). Це дозволить знизити витрати на виробництво, підвищити якість продукції та зменшити вплив людського фактору.

Маркетингові інновації: розширення ринків збуту за допомогою цифрових платформ, покращення бренду господарства через впровадження практик екологічного сільського господарства, активізація комунікації з покупцями.

Крім того, було запропоновано створення кооперативних зв'язків із іншими господарствами для оптимізації використання ресурсів і спільного просування продукції на ринок. Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності ФГ «ВАЛ» як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме значному підвищенню ефективності діяльності ФГ «ВАЛ».

Економічна ефективність модернізації технічного парку та впровадження інноваційних агротехнологій дозволять оптимізувати виробничі процеси, скоротити витрати на вирощування культур і підвищити врожайність. Це забезпечить зростання доходів господарства.

Розвиток цифрових платформ для продажу продукції та впровадження екологічних стандартів сприятиме розширенню ринків збуту. Це дозволить підвищити впізнаваність бренду господарства та залучити нових покупців. Створення нових робочих місць і підвищення заробітної плати працівників сприятимуть соціально-економічному розвитку регіону.

У роботі підкреслено важливість державного сприяння для розвитку фермерського сектора. Особливо це стосується фінансової підтримки через програми субсидій, пільгове кредитування та впровадження інновацій. Державна підтримка також може бути спрямована на створення сприятливих умов для кооперації між фермерськими господарствами та залучення іноземних інвестицій.

Досвід ФГ «ВАЛ» показує, що за належного сприяння господарство може досягти значного прогресу в економічному та соціальному розвитку. Інвестиції в інфраструктуру, освіту персоналу та цифровізацію процесів допоможуть фермерам долати сучасні виклики, зокрема конкуренцію з боку великих агрохолдингів.

Проведене дослідження підтвердило, що інновації є ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств. Розроблені рекомендації мають прикладний характер і можуть бути використані не лише для ФГ «ВАЛ», а й для інших господарств, які прагнуть підвищити свою ефективність і розширити ринки збуту.

У перспективі впровадження інновацій сприятиме сталому розвитку аграрного сектора України, забезпечуючи його інтеграцію в глобальні ринки та зміцнення продовольчої безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 №973-IV.
– Редакція від 01.07.2022. – URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>(дата звернення 01.12.2024).
2. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 №1877-IV. – Редакція від 01.01.2024. – URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>(дата звернення 01.12.2024)..
3. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 №742-IV. – Редакція від 10.06.2023. – URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15>(дата звернення 01.12.2024)..
4. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 №1087-IV. – Редакція від 01.09.2022. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>(дата звернення 01.12.2024).
5. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 №2768-III. – Редакція від 01.01.2024. – URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>(дата звернення 01.12.2024).
6. Амоша О. І. Конкурентоспроможність підприємств: теоретико-методологічні засади та напрями підвищення / О. І. Амоша, І. В. Кадирус. – Київ: Наукова думка, 2020. – 300 с.
7. Андрющенко В. А. Управління інноваційним розвитком сільського господарства в умовах глобалізації: монографія / В. А. Андрющенко. – Дніпро: ДНУ ім. Олесь Гончара, 2019. – 220 с.
8. Гриньов А. В. Аграрний сектор економіки України: виклики, стратегії, рішення / А. В. Гриньов. – Харків: Фоліо, 2021. – 280 с.
9. Економіка АПК. – Науково-виробничий журнал. – Київ: НАН України, № 12, 2023. – С. 30–35.
10. Коваль В. П. Технологічні інновації у сільському господарстві: проблеми впровадження / В. П. Коваль // Журнал аграрної економіки. – 2022. – № 3. – С. 45–50.

11. Чубукова І. А. Державна підтримка сільського господарства: огляд ефективності програм / І. А. Чубукова // Економіка України. – 2021. – № 8. – С. 55–60.
12. Мельник Л. Г. Екологічна модернізація аграрного виробництва / Л. Г. Мельник. – Суми: СумДУ, 2022. – 256 с.
13. Буркат В. П. Прецизійне землеробство: інноваційні підходи до оптимізації / В. П. Буркат. – Одеса: ВМВ, 2020. – 210 с.
14. Діденко І. В. Використання цифрових платформ у фермерському управлінні / І. В. Діденко // Економіка АПК. – 2022. – № 4. – С. 20–25.
15. Гончаренко О. В., Дідур К. М., Ткаченко М. С. Сучасні підходи до підвищення конкурентоспроможності підприємства для зміцнення продовольчої безпеки країни // Інвестиції: практика та досвід. – 2024. – № 22. – С. 71–79. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.22.71.
16. Чіков І. А., Тітов Д. В. Екологічна збалансованість та інновації: роль біотехнологій у сучасних реаліях. Агросвіт. 2023. № 14. С. 37-45. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.14.37.
17. Журило О. С. Розвиток фермерських господарств України: оцінка економічної ефективності / О. С. Журило. – Харків: ХНАУ, 2021. – 190 с.
18. Заріцький М. Стійкі практики в аграрному секторі: теорія та практика // Журнал сталого розвитку. – 2022. – № 6. – С. 80–90.
19. Коваленко Т. Інноваційні технології в агробізнесі: досвід та перспективи // Економіка аграрного сектору. – 2023. – № 5. – С. 30–45.
20. Костюк А. Відновлення логістичних ланцюгів в агросекторі: дослідження та рекомендації // Проблеми сучасної економіки. – 2023. – № 3. – С. 70–80.
21. Лисенко В. Адаптація аграрних виробництв до нових ринкових умов: виклики та можливості // Журнал агрономічних наук. – 2023. – № 2. – С. 50–60.

22. Остряков С. Правові аспекти підтримки агровиробників в умовах криз // Аграрне право. – 2023. – № 2. – С. 22–30.
23. Савченко І. Впровадження інформаційних технологій в аграрний сектор: можливості та ризики // Вісник агроєкономіки. – 2022. – № 4. – С. 40–55.
24. Шевченко О. Конкурентоспроможність аграрних підприємств в умовах кризових ситуацій // Вісник аграрної науки. – 2022. – № 1. – С. 15–22.
25. Гришова І.Ю., Нестерова К. С. Концепт циркулярної економіки в контексті забезпечення сталого розвитку. Міжнародний науково-виробничий Журнал «Економіка АПК». 2021. № 4. С. 88-94. DOI: 10.32317/2221- 1055.202104088.
26. Кулаковська Т.А. Циклічність як форма розвитку економіки: концептуальні погляди та сучасні особливості циклів. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 38(1). С. 11-15.
27. Гончарук І.В., Сахно А.А., Чіков І.А. Оцінювання заподіяних військовими діями збитків і втрат економіці України з урахуванням можливих потреб на відновлення національного господарства. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2023. № 1 (63). С. 109-126. DOI: 10.37128/2411-4413-2023-1-9.
28. ЮНЕСКО. URL: <https://www.unesco.org/general> (дата звернення 10.11.2024).
29. FAO (Продовольча і сільськогосподарська організація ООН). URL: <https://www.fao.org/home/en> (дата звернення 10.11.2024).
30. Precision Agriculture. URL: <http://surl.li/cdecys> (дата звернення 02.11.2024).
31. Стан розвитку транспортної інфраструктури в Україні. URL: <http://surl.li/vaetti> (дата звернення 03.11.2024).
32. Мармаза А.М. Роль державних дотацій у підтримці інноваційної діяльності фермерів / А.М. Мармаза // Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та

- світі : матеріали II всеукр. наук.-практ. конф., 27 лист. 2024 р. – Кропивницький : ЦНТУ, 2024. – Ч. 1. – С. 174-175.
- 33.Дорош-Кізим М. М. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ / М. М. Дорош-Кізим, О. О. Дадак, Т. С. Гачек. // Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. – 2019. – С. 89.
- 34.Сучасний стан економіки України: проблеми та перспективи розвитку : матеріали X Обласної наук.-практ. конф. учнів та здобув. вищої освіти, м. Кропивницький, 19 квіт. 2024 р. / Центральноукр. нац. техн. ун-т; м.Кропивницький : ЦНТУ, 2024. – 97 с
- 35.Вострякова, В.І. Впровадження Lean-технологій в агрологістику в контексті сталого розвитку. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. №9. С.102-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_9_12 (дата звернення 07.11.2024).
- 36.Інвестиційна політика підприємства в контексті забезпечення сталого розвитку країни [Електронний ресурс] : / Л. С. Селівестрова, О. М. Міх // Ефективна економіка. – 2019. – №11. – Режим доступу: http://www.economy. nauka.com.ua/pdf/11_2019/16.pdf (дата звернення 11.05.2024)
- 37.Зубець М. В., Шевчук В. В. "Інноваційний розвиток агропромислового комплексу України". Київ: ННЦ ІАЕ, 2019. 310 с.
- 38.Сидоренко В. І. "Технологічні інновації в аграрній інфраструктурі: методологія та практика". Полтава: ПДАА, 2020. 260 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Ю113805

30078123

Додаток 3
до податкової декларації платника єдиного податку
четвертої групи

Відмітка про одержання
(штамп контролюючого органу)

№	Порядковий номер декларації
	1

Додаток № 1

1

до
☐ Загальної
☐ Нової загальної
☐ Уточнюючої загальної
☒ Звітної
☐ Нової звітної
☐ Уточнюючої звітної

РОЗРАХУНОК

загального мінімального податкового зобов'язання за податковий (звітний) 2022 рік¹

Розділ I

Одиниці виміру: гектари - з чотирма десятковими знаками;
гривні - з двома десятковими знаками

№ з/п	Кадастровий номер земельної ділянки (у разі наявності)	Площа земельної ділянки, га (S)		Нормативна грошова оцінка земельної ділянки ² :		Коефіцієнт ³ (К)	Кількість календарних місяців ⁴ (М)	Мінімальне податкове зобов'язання (МПЗ):		Загальне мінімальне податкове зобов'язання (ЗМПЗ) (ЗМПЗ = сума рядків 1.л граф 9 та/або 10), грн	20 % витрат на сплату орендної плати земельних ділянок ⁵ , грн	
		власна	орендована	для земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої проведена (НГОд), грн	для земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої не проведена (НГО), грн			земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої проведена МПЗ = НГОд x К x М / 12 (графа 5 x графа 7 x графа 8 / 12), грн	земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої не проведена МПЗ = НГО x S x К x М / 12 (графа 6 x графа 3 або 4 x графа 7 x графа 8 / 12), грн			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. ⁶ 1	3524081800:02:00	:0576	3.6315	-	141745.36	-	0.04	12	5669.81	-	X	-
1. ⁶ 2	3524081800:02:00	:0577	3.5680	-	139266.82	-	0.04	12	5570.67	-	X	-
1. ⁶ 3	3524081800:02:00	:0581	7.1999	-	281027.79	-	0.04	12	11241.11	-	X	-
1. ⁶ 4	3524081800:02:00	:0580	7.2006	-	281055.12	-	0.04	12	11242.20	-	X	-
1. ⁶ 5	3524081800:02:00	:9039	-	27.7438	1023066.50	-	0.04	12	40922.66	-	X	24553.60
1. ⁶ 6	3524081800:02:00	:0205	-	5.2400	204528.62	-	0.04	12	8181.14	-	X	-
1. ⁶ 7	3524081800:02:00	:0074	5.2400	-	204528.62	-	0.04	12	8181.14	-	X	-
2	X	26.8400	32.9838	X	X	0.04	X	91008.73		91008.73	24553.60	

Розділ II

Одиниці виміру: гривні - з двома десятковими знаками

Назва показника	Код рядка	Сума
1	2	3
Загальне мінімальне податкове зобов'язання (ЗМПЗ) (графа 11 рядка 2 розділу I)	01	91008.73
Загальна сума сплачених податків, зборів, платежів протягом податкового (звітного) року ⁷ , у т.ч.	02	26406.87
єдиний податок ⁸	02.1	21614.56
податок на прибуток ⁸	02.2	0.00
податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) ⁹	02.3	0.00
військовий збір ⁹	02.4	0.00
ПДФО з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником єдиного податку у трудових або цивільно-правових відносинах ¹⁰	02.5	0.00
військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником єдиного податку у трудових або цивільно-правових відносинах ¹⁰	02.6	0.00
ПДФО з доходів за договорами оренди ¹¹	02.7	4423.68
військовий збір з доходів за договорами оренди ¹¹	02.8	368.63
земельний податок ¹²	02.9	0.00

рендна плата за спеціальне використання води (у разі її сплати)	02.10	0.00
20 відсотків витрат на сплату орендної плати (рядок 2 графи 12 розділу I) ⁵	03	24553.60
Різниця між сумою загального мінімального податкового зобов'язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок (рядок 01 - рядок 02 - рядок 03 розділу II) (+/-) (позитивне значення переноситься до рядка 4 Розрахункової частини декларації для юридичних осіб або до рядка 15.2 Розрахункової частини декларації для фізичних осіб - підприємців)	04	40048.26

16.02.2023

(дата подання)

Керівник / фізична особа - підприсмець або уповноважена особа

(підпис)

Людмила
ПІЛИПЕНКО

(власне ім'я та прізвище)

Реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта¹³

2200608880

Головний бухгалтер або особа, яка відповідає за ведення бухгалтерського обліку

(підпис)

(власне ім'я та прізвище)

Реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта¹³

¹ Додаток 3 є невід'ємною частиною податкової декларації платника єдиного податку четвертої групи. Номер зазначається послідовно наростаючим числом від кількості поданих відповідних додатків. Платники єдиного податку - власники, орендарі, користувачі на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, а також голови сімейних фермерських господарств, у тому числі щодо земельних ділянок, що належать членам такого сімейного фермерського господарства та використовуються таким сімейним фермерським господарством, зобов'язані подавати додаток з розрахунком загального мінімального податкового зобов'язання у складі податкової декларації за податковий (звітний) рік (пункт 2971.1 статті 2971 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України).

² Для земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої проведена, - нормативна грошова оцінка відповідної земельної ділянки з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого Податковим кодексом України для справляння плати за землю (НГОд). Для земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої не проведена, - нормативна грошова оцінка 1 гектара ріллі по Автономній Республіці Крим або по області з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого Податковим кодексом України для справляння плати за землю (НГО) (підпункти 381.1.1 і 381.1.2 пункту 381.1 статті 381 глави 1 розділу I Податкового кодексу України).

³ К — коефіцієнт, який становить 0,05 (підпункти 381.1.1 і 381.1.2 пункту 381.1 статті 381 глави 1 розділу I Податкового кодексу України). Тимчасово, для розрахунку мінімального податкового зобов'язання за 2022 та 2023 податкові (звітні) роки коефіцієнт «К», визначений у підпунктах 381.1.1 і 381.1.2 пункту 381.1 статті 381 глави 1 розділу I Податкового кодексу України, застосовується із значенням 0,04 (пункт 67 підрозділу 10 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України). При обчисленні мінімального податкового зобов'язання платниками єдиного податку четвертої групи — фізичними особами — підприємцями, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України "Про фермерське господарство", коефіцієнт "К", визначений у підпунктах 381.1.1 і 381.1.2 пункту 381.1 статті 381 глави 1 розділу I Податкового кодексу України, застосовується у половинному розмірі (підпункт 381.1.3 пункту 381.1 статті 381 глави 1 розділу I Податкового кодексу України).

⁴ Кількість календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користування на інших умовах (в т.ч. на умовах емфітевзису) платника податків (підпункти 381.1.1 і 381.1.2 пункту 381.1 статті 381 глави 1 розділу I Податкового кодексу України).

⁵ 20 відсотків витрат на сплату орендної плати за віднесені до сільськогосподарських угідь земельні ділянки, орендодавцями яких є юридичні особи, та/або які перебувають у державній чи комунальній власності (абзац восьмий пункту 2971.5 статті 2971 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України).

⁶ За потреби кількість рядків розділу I може бути збільшено або зменшено.

⁷ Загальна сума сплачених платником єдиного податку податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, пов'язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або з власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь (пункт 2971.1 статті 2971 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України). У сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок не враховуються помилково та/або надміру сплачені у податковому (звітному) році суми податків, зборів, платежів (абзац дев'ятий пункту 2971.5 статті 2971 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України). Сума єдиного податку в частині позитивного значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов'язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок не враховується у загальній сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок у наступному податковому (звітному) році (пункт 2971.8 статті 2971 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України).

⁸ У разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної (абзац третій пункту 2971.5 статті 2971 Податкового кодексу України).

⁹ ПДФО та військовий збір з доходів (чистого оподаткованого доходу) від продажу (реалізації) власної сільськогосподарської продукції у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної (абзац четвертий пункту 2971.5 статті 2971 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України).

¹⁰ ПДФО та військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником єдиного податку у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, сплачених за придбання товарів у фізичних осіб) (абзац п'ятий пункту 2971.5 статті 2971 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України).

¹¹ ПДФО та військовий збір з доходів фізичних осіб за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, за податковий (звітний) рік (абзац п'ятий пункту 2971.5 статті 2971 Податкового кодексу України).

¹² Земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь, які використовуються такими платниками для здійснення підприємницької діяльності (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної) (абзац шостий пункту 2971.5 статті 2971 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України).

¹³ Серію (за наявності) та номер паспорта зазначають фізичні особи, які через релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті.

Додаток Б

J0138105

30078123

Додаток 1¹
до Податкової декларації платника єдиного податку
четвертої групи

Відмітка про одержання
(штамп контролюючого органу)

№	Порядковий номер декларації
	1

Додаток №²

1	до	☐	Загальної
		☐	Нової загальної
		☐	Уточнюючої загальної
		☒	Звітної
		☐	Нової звітної
		☐	Уточнюючої звітної
		☐	Довідкової ³

Відомості про наявність земельних ділянок

Одиниця виміру: **гектари** – з чотирма десятковими знаками;
гектари – з двома десятковими знаками

№ з/п	Категорія земельних ділянок	Документи, які засвідчують/ підтверджують право власності та/або користування земельними ділянками			Державна реєстрація		Кадастровий номер земельної ділянки (у разі наявності)	Місце розташування земельної(их) ділянки(ок)		Площа земельної ділянки
		право користування, у т.ч. на умовах оренди		право власності (серія та номер документа)	дата (дд.мм.рррр)	номер		код регіону	код адміністративно-територіальної одиниці за КАТОТТГ	
		номер документа	дата укладання (дд.мм.рррр)							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Сільськогосподарські угіддя:									
1.1	рілля									
1.1.1 [*]	рілля		--	EAM 429047	--	-	3524081800:02:001:0576	11	UA35060210000019042	3.6315
1.1.2 [*]	рілля		--	EAM 429354	--	-	3524081800:02:001:0577	11	UA35060210000019042	3.5680
1.1.3 [*]	рілля		--	CAE 870984	--	-	3524081800:02:001:0581	11	UA35060210000019042	7.1999
1.1.4 [*]	рілля		--	CAE 895992	--	-	3524081800:02:001:0580	11	UA35060210000019042	7.2006
1.1.5 [*]	рілля		--	-	18.09.2009	-	3524081800:02:001:9039	11	UA35060210000019042	27.7438
1.1.6 [*]	рілля		--	-	--	-	3524081800:02:001:0205	11	UA35060210000019042	5.2400
1.1.7 [*]	рілля		--	EAB 530424	--	-	3524081800:02:001:0074	11	UA35060210000019042	5.2400
1.1.0	Всього	X	X	X	X	X	X	X	X	59.8238
1.2	сіножаті									
1.2.1 [*]			--	-	--	-		-		-
1.2.0	Всього	X	X	X	X	X	X	X	X	
1.3	пасовища									
1.3.1 [*]			--	-	--	-		-		-
1.3.0	Всього	X	X	X	X	X	X	X	X	
1.4	багаторічні насадження									
1.4.1 [*]			--	-	--	-		-		-
1.4.0	Всього	X	X	X	X	X	X	X	X	
2	Землі водного фонду									
2.1.1 [*]			--	-	--	-		-		-
2.0	Всього	X	X	X	X	X	X	X	X	

16.02.2023
(дата подання)

Керівник / фізична особа - підприсмець або уповноважена особа

Людмила
ПИЛИПЕНКО

(підпис)

(власне ім'я та прізвище)

Реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта⁵

2200608880

Головний бухгалтер або особа, яка відповідає за ведення
бухгалтерського обліку

(підпис)

(власне ім'я та прізвище)

Реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта⁵

¹ Додаток 1 є невід'ємною частиною податкової декларації.

² Номер зазначається послідовно наростаючим числом від кількості поданих відповідних додатків.

³ "Довідково" - подається виключно фізичними особами - підприємцями - платниками єдиного податку четвертої групи, які вперше подають декларацію з метою визначення ставки єдиного податку на поточний рік протягом 20 календарних днів з дня подання заяви про застосування спрощеної системи оподаткування (підпункт 298.8.1 пункту 298.8 статті 298 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України) (обов'язково вказується арабськими цифрами від 1 до 12 номер календарного місяця та відповідний рік, в якому подано вказану заяву). Також подається платниками єдиного внеску відповідно до пункту 4 частини першої статті 4 Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" з метою призначення пенсії / матеріального забезпечення, страхових виплат (обов'язково вказується арабськими цифрами від 1 до 12 номер календарного місяця та відповідний рік, в якому подається декларація / в якому настав страховий випадок). В рядку 1 загальної частини податкової декларації обов'язково зазначається три відмітки одночасно "Загальна", "Звітна", "Довідково" ("Загальна нова", "Звітна нова" та "Довідково").

⁴ За потреби кількість рядків 1.1.1, 1.2.1, 1.3.1, 1.4.1 та 2.1 може бути збільшено. При поданні загальної декларації рядки 1.1.1, 1.2.1, 1.3.1, 1.4.1 та 2.1 заповнюються одним рядком по одному коду адміністративно-територіальної одиниці за КАТОТТГ. Залежно від кількості кодів Код адміністративно-територіальної одиниці за КАТОТТГ кількість рядків може бути збільшена.

⁵ Серію (за наявності) та номер паспорта зазначають фізичні особи, які через релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті.

Додаток В

Ю103805

30078123

Відмітка про одержання
(штамп контролюючого органу, дата, вхідний номер)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів України
24 листопада 2022 року № 394
(у редакції наказу Міністерства фінансів України від 15 грудня 2022 року № 438)

1	Податкова декларація платника єдиного податку четвертої групи				Порядковий номер за рік ¹			1			
					Тип декларації ²						
					01		Загальна				
					02		Загальна нова				
					03		Уточнююча загальна				
					04	X	Звітна				
					05		Звітна нова				
					06		Уточнююча				
					07		Довідково ³				
на/за	2023	рік	починаючи з ⁴	-		з урахуванням уточнень з ⁵			-		
за		місяць ³									
2	Платник:										
	Фермерське господарство "Вал"										
	(повне найменування, прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) платника податків згідно з реєстраційними документами)										
3	Код за ЄДРПОУ/ реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта ⁶								30078123		
4	Код виду економічної діяльності (КВЕД)								01.11		
5	Код організаційно- правової форми господарювання								110		
6	Податкова адреса						Поштовий індекс		27130		
	Кіровоградська область, Новоукраїнський район, с.Іванівка						Міжміський код				
							Телефон		0964057943		
	Адреса електронної пошти ⁷ 30078123@ukr.net						Факс ⁷				
7	Найменування контролюючого органу за основним місцем обліку платника										
	1114 НОВОУКРАЇНСЬКА ДПІ ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ ДПС У КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ										
8	Найменування контролюючого органу за місцем розташування земельної(их) ділянки(ок), до якого подається декларація ⁸										
	1114 НОВОУКРАЇНСЬКА ДПІ ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ ДПС У КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ										
9	Код адміністративно- територіальної одиниці за місцем розташування земельної(их) ділянки(ок) за КАТОТТГ ⁹						UA35060210000019042				

Одиниця виміру: гектари - з чотирма десятковими знаками,
грині - з двома десятковими знаками

№ з/п	Категорія земель	Площа земельної ділянки ¹⁰	Нормативна грошова оцінка одиниці площі земельної ділянки	Ставка податку (% до нормативної грошової оцінки земельної ділянки)	Річна сума податку (к. 3 х к. 4 х к. 5 / 100)	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал
						граф 6 х 10 / 100 / (кількість календарних днів у кварталі) х (кількість календарних днів користування та/або володіння землею) ¹¹		к. 6 х 50 / 100 / (кількість календарних днів у кварталі) х (кількість календарних днів користування та/або володіння землею) ¹¹	к. 6 х 30 / 100 / (кількість календарних днів у кварталі) х (кількість календарних днів користування та/або володіння землею) ¹⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Землі сільськогосподарського призначення (сільськогосподарські угіддя, у тому числі для сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вироснуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті)								
1 ¹²	Рілля, всього								
1.1.1 ¹²		32.0800	39032.18	0.95	11895.43	1189.54	1189.54	5947.72	3568.63
1.1.2 ¹²		27.7438	36875.50	0.95	9719.13	971.91	971.91	4859.57	2915.74
1.2 ¹²	Сіножаті, всього								
12.1 ¹²									
1.3 ¹²	Пасовища, всього								
1.3.1 ¹²									
1.4 ¹²	Багаторічні насадження, всього								
1.4.1 ¹²									
2 ¹²	Землі водного фонду, всього								
2.1 ¹²									
3	Нараховано на 2023 рік, всього (сума р. 1, 2 граф 7 - 10)				21614.56	2161.45	2161.45	10807.29	6484.37
4	Позитивне значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов'язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок (р. 4 графи 3 розділу II додатку 3) [*]					40048.26	X	X	X
5	Загальні податкові зобов'язання з єдиного податку (сума р. 3, 4 граф 6 - 10)					42209.71	2161.45	10807.29	6484.37
6 ¹³	Нараховано на - рік за даними раніше поданої декларації (р. 5 декларації, що уточнюється)								
7 ¹³	Нараховано до збільшення податкового зобов'язання на - рік на період, за яким не настав термін сплати (позитивне значення (р. 5 - р.6)								
8 ¹³	Нараховано до зменшення податкового зобов'язання на - рік на період, за яким не настав термін сплати (позитивне значення (р. 6 - р. 5)								
9 ¹³	Розмір зниження податкового зобов'язання минулих податкових періодів або періодів поточного року, за якими минув термін сплати								
10 ¹³	Розмір завищення податкового зобов'язання минулих податкових періодів або періодів поточного року, за якими минув термін сплати								
11 ¹³	Сума штрафу (графи 7 - 10 р. 9 х 3 % або 5 %)								
12 ¹³	Сума пені								
13	Сума податкового зобов'язання у розмірі 25 відсотків річної суми податку відповідно до підпункту 298.8.7 пункту 298.8 статті 298 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України (р. 5 графи 6 х 25 %) ^{**}								

* - Платник єдиного податку четвертої групи зобов'язаний збільшати визначену в податковій декларації за наступний та звітний податковий (звітний) рік суму єдиного податку, що підлягає сплаті до бюджету, на суму позитивного значення різниці між сумою загального мінімального податкового зобов'язання та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок. Сума такого збільшення розподіляється між відповідними місяцями бюджетним та перераховується пропорційно частці земельних ділянок сільськогосподарського призначення, розташованих на території відповідної територіальної громади, у загальній площі таких земельних ділянок, власником або користувачем яких є платник податку (абзаци другий, третій пункту 297.1.7 статті 297.1 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України).

** - Платники єдиного податку четвертої групи можуть самостійно перейти на застосування ставки єдиного податку, визначеної для платників єдиного податку іншої групи, або відмовитися від спроби системи оподаткування у зв'язку з переходом на сплату інших податків і зборів, визначених Податковим кодексом України, за умови сплати податку за поточний рік у розмірі, що розраховується виходячи з 25 відсотків річної суми податку за кожний квартал, протягом якого платник перебував на четвертій групі платників єдиного податку (підпункт 298.8.7 пункту 298.8 статті 298 глави 1 розділу XIV Податкового кодексу України).

